

ЛИРИКА

Йўлдош Эшбек

Мангу масофа

Шеърлар

ТОШКЕНТ

Рафур Ғулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
1991

Эшбек, Йўлдош.

Мангу масофа: Шеърлар.— Т.: Адабиёт ва санъат нашр., 1991.— 192 б.— (Лирика).

Аллаҳачон шеърият мухлисларининг доимий йўлдошларидан бири бўлиб қолган Йўлдош Эшбекнинг мазкур тўпламига энг сара шеърлари жамланди. Уларда дард, куйинчаклик билан буюк муҳаббат ва оддий одамгарчилик тараннум этилган.

Эшбе Юлдаш. Вечное расстояние: Стихи.

Э $\frac{4702620202-70}{M 352 (04)-91}$ 45—90

Ўз2

© Йўлдош Эшбек, 1991 й.

ISBN5—635—00517—9

СЕНИ СҮРОҚЛАЙМАН

ҚАДИМ ОҲАНГЛАРДА

Остонанга дилимнинг
Торларини бойладим.
Мен бир дунё сулудан
Сен сулуви сайладим.

Сайладиму кўзимда
Ҳалқоб-ҳалқоб ёш бўлди.
Бу бевафо дунёнинг
Бағри менга тош бўлди.

Сен юлдузсан — қўл етмас,
Ошиқ бўлдим, сулувим.
Энди сенинг ўрнинга
Қўшиқ қолди, сулувим.

Бир қўшиқки, дилимнинг
Тубларига зил бўлар.
Айтсам оҳдир, айтмасам
Сарғайтириб сил қилар.

Остонанга дилимнинг
Торларини бойладим.
Мен бир дунё сулудан
Сен сулуви сайладим.

Эшигинг зулфаклари
Тилло экан, билдим-ку.
Қўлим калга экан
Билиб, бағрим тилдим-ку.

Тилим бағрим ичпда
Дардинг сизиб ётади.
Қўшиқ қилиб қалбимни
Кўзларимга отади:

Кўзларимда айланган
Ҳалқоб-ҳалқоб ёш бўлди.
Бу бевафо дунёнинг
Бағри менга тош бўлди.

БАТАН

Ишқимнинг ҳар они умрингдан нафас,
Қўшиғимнинг жони сенинг нурингдан.
Сен деб фидо бўлсам, қолгум муқаддас —
Гуноҳим тўжилгай шаккок умримдан.

Ҳар чеккан ингроғинг сабабкори — биз,
Ҳар кўрган шодлигинг бизга атодир.
Мудроқлар қолмаса — бахтиёрингмиз,
Уйғота олмасак, умр хатодир!

Фақат сен ҳақдадир ҳар бигта шеърим,
Қорингга яролса — сурурим менинг.
Армонинг, қувончинг, ғуруринг, меҳринг,
Аллаларинг сенинг — сурудим менинг!

ҚОЧАЕТГАН БҰРИНИНГ БОЛАСИГА АЙТГАНИ

Ота бұри томоғидан,
Бола бұри оёғидан
  ўқ еди.
Ғазабидан кўзларига қон қуюлиб,
Ота бұри боласига шундай деди:
— Падарига лаънат уларнинг!
Оқсама!
Чопаяшман-ку
  ичимга ютиб
  бўғзим қон бўлса-да.
Тўғри юр!
Югур!
Менинг болам бўлсанг оқсама,
Оёғинг узилиб тушса ҳам!
Оқсаганинг кўриб қолсам,
Яна қувар ортингдан одам.

Ким бардош соҳиби нур, нуфуз келди,
Сабрсиз ситамга юзма-юз келди.

Ким аввал ғам бирла сўзлашди дўстдек,
Оқибат шодликлар изма-из келди.

Мен ёлғиз фарёдлар қилдим, бу баҳор —
Сарғайиб битмаган кўм-кўк куз келди.

Ғаним ким дея мен чорлаган эдим,
Мансаб, деб юртини сотган дўст келди.

Эл — бахтим дедигу тахтни ўйладик,
Шул сабаб иқболми жуда суст келди —

Гўё ибгидодан то ҳануз ётган
Асрлар қаъридан бир маҳбус келди —

Авлодлар қошида ёшини сириб,
Шошилиб жилмайди, оҳ номус келди.

Баридан бенасиб турсам, хаёлга
Бир нур вужуд, икки дунё кўз келди,

Қўлларим етмагай, умрим хатодир,
Десам, «ҳай-ҳай» деган таскин сўз келди.

Юр Йўлдош, кўксингни берма захларга,
Хув, тоғлар ортига хуш наврўз келди.

ТОВУШ

Мени чақиргандай бўлади гоҳо,
Йироқ-йироқлардан қандайдир товуш.
Насиб этарми деб абадий сафо,
Ўйлайман, қайтарми учиб кетган қуш?

Рух сўнди, хуш учди, гоҳида беҳуш
Бўм-бўш кўнгил билан қолдим беишонч.
Лекин йироқлардан ўша ҳур товуш
Мени чорлаб турди — илоҳий қувонч!

Севгилим ишончсиз боққан дамлар ҳам,
Дўстларим ўкситган ғуссали пайтлар,
Йироқ-йироқлардан у товуш бардам
Чорлаб турди — сўзсиз шоҳона байтлар!

Поезд чипқириғи... турпа овози...
Гоҳ най мусиқаси... ингичка узун.
У товуш келади қанотин ёзиб,
Чорлайди, қувончга кўтармоқ учун.

Энг яқин жигардай мадад бўлар у,
Энг яқин дўст каби ҳамдард бўлар у,
Энг қийин пайтларда онадай мушфиқ,
Боланинг меҳридай шафқат бўлар у.

У товуш — даъватинг, қудрат бахш этган,
Мен егиб келурман қайда бўлсам ҳам.
Сен чорлар экансан, демак, кўракман,
Эй, Ватан — жигарим, опам ва болам!

СЕН САБРИМ — ЖАҲОШИМ

Сабрим, қалтирайман сенинг ёнингда,
Менга меҳмон бўлма. Мени соҳиб бил.
Сен тишларим орасинда, қонимда,
Мен сенга содиқман! Иқбол ваъда қил!

Одамни ўрайди гоҳ муттаҳамлар —
Омадга «ҳакам»лар бахтга «ҳакам»лар,
Тишларим синади, мени фoш қилма,
Оғзимдан тўкилма, тўкилма!

Оёғим тупроққа аста чўқади,
Бошимга тоғларни улар тўқади.
Мен Фарҳодман десам, устимдан кулма,
Сен сабрим тиззаси, букилма!

Бахтга кетаётган одам ёлғиздир,
Гарчи дўстлари кўп, Бахт гўзал қиздир,
У ташлаб кетса ҳам, сен ташлаб кетма,
Мағлуб қайтар бўлсам, мени тарк этма!

Кўксимда тоғ бўлгин, кўзимда чироқ,
Юзимга нурингни сочиб тур ҳар чоқ,
Порлаб тур, одамлар қошида сотма,
Сен мени ҳеч қачон бахтсиз кўрсатма!

Гарчи қаноатда полвонга тенгман,
Сабр отли сендайин султонга тенгман,
Жаҳолат тошпирса... тўфонга тенгман,
Сен менга қирғоқ бўл, уммонга тенгман.

Сен мени топтагин, йўлинг бўлайин,
Сенда эзилайин, сенда кулайин,
Мен сени енголсам, қулинг бўлайин
Алдасапг ўлайин, сенда ўлайин.

Обод қил, дилимнинг хазон гулшанин,
Озод қил, доғлардан менинг пок шаним,
Ориятнинг дўсти, азиз душмани,
Сен сабрим, жаҳоним мангу мезбоним!

Дилдаги нурафшон бу учқушларга
Алашга керакдир, қадр ҳам керак.
Она Ўзбекистон, азиз кунларда
Бахтга чидаш учун сабр ҳам керак.

Мен қишлоққа кираман, ота,
 Мен қасос оламан, албатта,
 Тарқаб кегар пушмонларингиз,
 Янграб кетар гулшанларингиз.
 Ҳали ҳам бор экан душманларингиз.
 Олинган ўч — туғилган ҳаёт,
 Олинмаги қасос — чуқур ботган из.—
 Дилга ботиб кетган зўр фарёд.
 Мен қасос оламан албатта.
 Қирқинчи йилларнинг қийинчилиги...
 Жуда ҳам каттадир,
 Жуда ҳам кағта,
 Қасоси бор одамнинг дили.
 Нафрати бор одамнинг дили —
 Муҳаббатнинг, булбулнинг тили!
 Сиз нафрат қиласиз баридан —
 Ҳа, нафратнинг душманларидан,
 Мен қасос оламан асосли,
 Очарчилик, макрлар учун,
 Ёзилмаган қаҳрлар учун,
 Қасослар оламан асосли
 Отамнинг, бобомнинг душманларидан,
 Ёш душмандап,
 Душман қаридан,
 Қасослар оламан баридан!
 Улгурсам энг аввал ўзимдан терап
 Бир қасос оламан босиқлик учун,
 Шошмасдан юрганим, фосиқлик учун,
 Беасос тортилган ун, оҳларимдан,
 Мен қасос оламан гуноҳларимдан.
 Чекиниб юрдимми шунча қушгача
 Қариб киргаингиз ночор тунгача.
 ...Бир ёмон одамнинг ҳовлиси,
 Хашаки олманинг заифроқ пси.
 Мен пасгак девордан ошиб ўтаман,
 Олма эгасини ўққа тутаман
 Олмалар билан,
 Олма отаётган билан
 толгунча отаман,
 телбаларча кулиб қотамай.

У молини ташлайди,
Аъмолини ташлайди,
ҳовлисини — вагапини
ташлаб қоча бошлайди.
Деразалар синиб кетар олмадан,
Ер олмадир,
Кўк олмадир,
Эҳ бу юртда —
Бу ҳовлида бирор эркак қолмади!
Бу нафратга қараб ким ҳам юриш
бошлайди,
Олма учун мени ким, ким зиндонга
ташлайди?!
Олмалар учади зиндонларга ҳам,
Зиндонсиз, зиндонли томонларга ҳам,
Олмали, олмасиз замонларга ҳам.
Ўқдай учаётган олмаман, ота,
Мен қасос оламан, албатта!

ИЙГЛАЭТГАН ҚИЗ

Бу оғир боғ ичра оғир қадамлар
Ташлаб кегаётган оғиргина қиз,
Дунё кўзларингдап дунё аламлар
Томчилар, ҳар бири бир улкан юлдуз.
Томчилар кўзингдан норасидалик,
Сўзга айланмаган ёниш томчилар.
Бешафқат дийдорми оғир жудолик,
Йўқотиш томчилар, топиш томчилар.
Йўқ, сени алдаган, биров алдаган,
У сени севгандир, йўқ, йўқ, севмаган.
Кўксингга чиройли ўқлар қадаган,
Бировлар алдаган, биров алдаган.
Томчилар кўксингдан келаётган куз,
Оғулар томчилар, гуллар томчилар.
Яқин хотиралар... идрок фаромуш,
Виждонингни ўйиб урар томчилар.
Виждонсиз помусли ниқобин кўймас,
Виждоннинг ҳар дами руҳий изгироб.
Виждонсиз хатосиз кунлардан тўймас
Виждон бу хатодан улғайган азоб.
Сени юпатмоққа журъат йўқ менда,
Сен менинг кечмишим, умрим бўлаги.
Фақат мен қайғулар тиларман сенга,
Каттакон қувончинг унсиз ўлапин!
Алданмоқ тиларман сенга кўп марга
Алданмоқ — дунёга назар, англамоқ.
Алданмоқ — кўз ёши қилмоқ, йўқ, артмоқ,
Алданмоқ — курашга отланмоқ демак.
Йиғламоқ тиларман, қайнаб йиғлагин,
Тишларингни секин қайраб йиғлагин!
Ўнта мард ўғлонинг бўлгунча йиғла!
Юзта мард ўғлонинг бўлгунча йиғла!
Мингта мард ўғлонинг бўлгунча йиғла!
Паймонинг тўлгунча, тўйгунча йиғла!
Улар лаззатхўрлар, қароқчилардир,
Умрлари узун, соб бўлмас, эсиз!
Бу дунё аслида алдоқчилардир!
Бу дунё аслида йиғлаётган қиз!
Мен сенга қўшилиб йиғлай олмасман,
Фақат бош агаман қайғунгга сўзсиз.
Мен сенга талпиниб асло толмасман,
Мен сени севаман, йиғлаётган қиз!

Ў, аёл!

Оламнинг эгаси
ҳайратда
ҳайратлар...

юзингда сояси.

Доянинг олами,
Оламнинг дояси.

Зарраларга бўлинган қудрат,
Қудратларга бўлинган зарра.
Энг гўзал тўйғулар бахшида фақат,
Энг порлоқ ҳаёллар минг карра!
Битта бошим эгилса камдир!

Қамнинг боши эгилса камдир!
Кўпнинг боши эгилса камдир!!!

Мен телба

жупунинг бандаси.

Севаман демоғим ожиз каломдир,
Мен сенинг қулингмаи,
Эй, Меҳр Маъбудаси!
Сенга сизгинмаслик буюк ситамдир.

Ҳаётнинг ҳаётбахш мангу муждаси.
Қақшаган аёзлар эмас, қаршингда
учаётган ғозлар,
оққушлар,
раҳминг каби илиқ кунлар,
Илиқ кунлар оламга!
Сарғайган кузаклар қарашингда —
Мовий аланга!

Сочларингни тарашингдан
юлдузлар сочилар осмон томонга.
Гоҳи ярим,
Гоҳ тўлиқ,
Офғоб маҳбубаси,
Ўзи мангу меҳрга ташна,
Эй, Меҳр Маъбудаси!

Кўпнинг боши эгилса камдир!
Кўкнинг боши эгилса камдир!!

Сени юртим!— дедим
Қарашингдан —
йиқилмасдан юрдим,

Керагида оёқсиз ҳам,
Кўзсиз ҳам!
Кўрсатмасин, тилсиз бўлсайдим агар,
Қўшиқлар айтардим сенга сўзсиз ҳам!

ХОТИРОТ

«Яша, мунглуғ хотирот билан
Кўринсин адашган йўлларинг.
Бахтли кунинг ҳамма ҳам билар,
Қайғурганда кимни йўқладинг.

Яша, куйлаб қайғули қўшиқ,
Бахтиёрлар кетмасин тошиб.
Кўнса агар хумо қуши
Қимирлатмай қўймагин бошинг.

Хаста бўлсанг ўзни соғлом тут,
Хасталарни унутмагин ҳеч.
Қамолотни сабр билан кут!»
Ваъз ўқийман ўзимга ҳар кеч.

Эрта билан уйғониб... яна
Оқшом уйга қайтаман ҳорғин.
Хотирамни тилкалар фано
Ҳаёт билан курашиб оғир;

Қийин дўстим болаларига,
Хабар ололмадим ярим йил.
Бардошимнинг толалари-да
Узилади бир-бир муттасил.

Саҳаргача инграйди дилим —
Қуриган дарахнинг синиши.
Бирор нарса деёлмай тилим —
Қолгандай шамолда қунишиб.

Яна ўзга ташвиш зиёда,
Ташвиш нима? Қунту йўқлов йўқ.
Мен дунёда ёлғиз пиёда —
Гўё дўст уйига улов йўқ.

КЕЧИНМА

Агар Фарҳод каби тоғмасман,
Йўқот мени.
Агар Тоҳир каби оқмасам,
Этмагин,
                                озод мени.
Ширин, Зухро бўлсанг, билмасам,
Сот мени —
                                сот мени!
Басир бўлсам,
                                кўрмасам,
От мени —
                                Уйғот мени!

Йўллар қайга ботиб борар тик,
Йўллар кимни бағрига олар?
Сенинг бошинг нимага эгик,
Оёқларинг не учун толар?

Ҳасратларни ошно этма, қўй,
Ҳасратларга ёнгин дилингни.
Шошма. Шошқин майларингдан қуй,
Бир гул каби сайрат тилимни.

Бир шиддатга ошнолик қилгин.
Юрмаслик — чарчоқдир оёққа.
Сен жимликни ошно деб билгин,
Ҳасратни сирдош бил қийноққа.

Энди эгик бошингни кўтар,
Синадиган таёқлар синди.
Кўз ёшингни — тошингни кўтар,
Бу бечора заминдан энди.

уБ дунёда гап кўп, чечак кўп,
Бу дунёда ҳасрат зиёда.
Илож топсанг тилсизларни ўп,
Соқовларни ўпгин дунёда!

Юлдузларга қўшиқ айт кулиб,
Илож топсанг дарахтларни ўп,
Анор каби бағрингни тилиб.
Майсаларга шарбатингни тўк!

Энди эгик бошингни кўтар,
Синадиган таёқлар синур!
Кўз ёшингни — тошингни кўтар,
Замин ҳарир! Жуда ҳам ҳарир!

ТОШКЕНТ

Туққан она кундан яхши,
Боққан она ундан ухши.

Мен секин юраман, эй азиз маскан,
Ҳар бир қадамимни босиб эҳтиёт.
Манфаат эмасдир, олганимдир тан,
Сенга бўлмаганман ҳеч вақт етги ёт.

Ҳовучлаб юраман гоҳида жонни
Қўрқоқ аталади гарчи Андиша.
Топтаган бор бўлса шундай маконни,
Ким, қайси асрда — лаънат ҳамиша!

Шундоқ қўл узатса етгулик жойдан,
Мен бойлик ахтариб келмадим бироқ.
Доим миннатдорман сендай хумойдан,
Гарчи азоб чекдим, шодликдан кўпроқ.

Кўнгли мусибати баҳгимдан катта,
Рухий кулфатларни кечирдим бошдан.
Меҳрга зорликни билган, албатта,
Миннатдор бўлади қадимий Шошдан.

Учар талабалар шаҳарчасини
Тўлдириб зор қўшиқ — соғинччи сездим.
Мен туйиб қўшиқнинг жонбахш сасини,
Хаёлан Самарқанд ёқларни кездим.

У ҳам пойтахт эди наки ўзбекка,
Ҳаттоки жаҳонга десам лоф бўлмас.
Тошкент ини бўлса, Самарқанд ака,
Бир-бирин меҳрисиз кўнгли ҳам тўлмас.

Едимда уйғонди кенглик, даштларим,
Улуғ шаҳарларим, адрларим шод.
Эй, оташ умримнинг кескир шаштлари —
Умримга баробар беш йиллик ҳаёт!

Мен сенда англадим, нимадир Ватан,
Нимадир хиёнат, дўстлик, замона.
Таърифлаб беролмам барин дафъатан,
Меҳрни англадим, эй боққан она.

Меҳр — бу барчага уйдир ягона,
Изгиришли кунлар фақат паноҳ у.
У барча гушунган ёлғиз тил, она,
У барча ахтарган энг азиз туйғу!

Шунчалар пижаки, совуқ зулматда --
Илиқ табассуми ёрдули, яқин.
Ингичка бўлса ҳам ярадор пайтда
Бемалол суяниб яшамоқ мумкин.

Ҳар битта тошкентлик қўли кўксида,
Қуёшдай жилмаяр ҳар бир шоший юз.
Ҳақиқат ахтариб келган ўксимас,
Қитмирларни қўйинг, эсламанг, эсиз.

Болаларим киндик қонлари томган
Не улуғ зотларнинг хоки сенда жо.
Ўз ерин топгаган қачон бахт топган,
Мен секин юраман ўлгунимча то!

Мен сепсиз ўлмадим.
 Рост.
 Ўламан деб ўйладим.
 Ёлгон.
 Сен ўзингни ос.
 Яшай беармон.
 Севганим ёлгон.
 Сен билан сайр этган,
 Уфққа юз тутган
 кўчалар
 ўтди,
 бўғзимдан ўтди,
 бўғзимга ўтди.
 Сен билан кутганим
 топгмиди,
 Йўқ!
 Ошпоқ заҳар эди.
 Осмонмиди...
 Мен уни ютдим.
 Шукрким, сени унутдим.
 Ким ўзи
 одамга одам ёр деган,
 ким ўзи
 дунёда севги бор деган.
 Сени топиб берган ана у
 кечаларга минг лаънат!
 Мени сенга элтган мана бу
 кўчаларга минг лаънат!
 Нимага бу дарахтлар
 Бир-бирига урар дўқ.
 Нимага мана бу япроқлар
 Заминга узилган сонсиз ўқ.
 Нега сеп бор,
 Кўп уят!
 Нега мен йўқ.
 Хайрият!

О, КЎЗИМ

Ботир Зокиров хотирасига

Менинг кўз ёшим тинди,
Кўнглим эзилди синди,
Таним нажот ўтинди,
О, кўзим! О, кўзим!

Сўзимда қайғу қолди,
Ўзимда қолди ситам.
Висол нега йўқолди,
Бу қандай ҳижрон экан?

Борми бундан хабардор,
Сен ситамга ҳотамтой.
Сен бунча бой жафокор,
Мен бунча бардошга бой.

Бу бепоён жабрни
Айтиб тилим толурми?
Ким берди бу сабрни,
Қайтиб ола қолурми?

Дарё-дарё зардобин,
Ичаётган шаробим,
Қайда оромли хобим,
О, кўзим! О, кўзим!

Бу дунё бебош дунё,
Қайғуга отдош дунё,
Умидга йўлдош дунё,
О, кўзим, О, кўзим!

Бизнинг орамизда масофа бордир,
Ширин ҳақиқатлар сўзларим гоҳо.
Ўзимни санайман бир қўрқоқ қодир,
Қодирлик — мақсадга сақламоқ вафо.

Ширин ҳақиқатлар сўзладим гоҳо,
Оғримасин дедим кўшларнинг дили.
Жим турдим. Гапдонлар — бир чечан фано.
Жим турдим. Боғланди аччиқ ҳақ тили.

«Чарчадим. Болишни нарироққа сур,
Чарчадим бу сотқин ўйлардан тамом.
Мен сени севмайман. Ўйлайман нуқул,
Нечун оча қолдинг эшикни осон.

Мен сени севмайман. Бораянман тўлиб.
Бу қандай карахтлиқ! Бу қандай сафо!»
Сигаретга секин чўзилар қўлим,
Лабимни тополмас титраб... масофа!

Мен сизга ҳеч қачон кулиб боқмайман,
Эй, чечан дўстларим! Эй, чечан ҳаёт!
Мен мангу масофа сари оққайман,
Бу қисмат ҳар кимга бўлмасин ҳеч ёт.

Мен уни топгайман унга етгайман,
Мен — мавҳум одамни ташларман оғиб.
Ҳозир шарт тураман. Аммо кетмайман,
Мангу масофадай қоламан қотиб.

1

Сени сўроқлайман бу гуллардан жим,
Бу тутқун боғларда жимжит тураман.
Ногоҳ гўлиб кетсам, азиз севгилим,
Бу юрган тошларга бошим ураман.

Бордию қуласам майли бу ерда,
Ҳар қалай тошларни уйғотиб кетсам.
Мен тоғман, соқовман шамолда, елда,
Бу тошлар майдадир, сайратиб... кетсам.

Тоғман юролмасман, етаман қачон —
Қиблага энгашиб йўлниг пойлайман.
Ҳар куни бошимга урилар осмон,
Дилимга осмонча бардош жойлайман.

Жойлайман... бир куни ўқирмоқ учун,
Энг кучли, энг гўзал гулдирос билан.
Жойлайман... пойнигга тўкилмоқ учун
Ва кўкармоқ учун тоғ каби баланд!

2

Қандай ошно эди мана бу ўтлар,
Мана бу дарахтлар қандай шод эди.
Қандай жарангларди ўша сукутлар,
Ҳар лаҳзанинг ўзи бир ҳаёт эди.

Обод қайғуларда энтикар эдик,
Янграган далалар қўйнида шодон.
Қўшиқ кўзларингда кенг олам эди,
Сочинг сукунатга оташ қўзғолон!

Шунча шодлик ёғар менинг ёдимда.
Оҳ, бунча бардошли ёдим бағри кенг —
Сен унда уйғоқсан. Лекин у дамлар
Бағри тош ҳар тошга исён эдим мен!

ҲАҚИҚАТ

Ҳар қалай ҳақиқат бор-ку! Осмонда —
Учаяпсан манзилни қилганча ёвуқ.
Йўқ дея кўрмаган дорил замонда,
Нега жизиллайсан сал ўтса совуқ.

Ҳақиқат — ҳақиқат ҳақида билим,
Гуллар товланмасми сенинг тегрангда?
Ҳақиқат от бўлса олардинг миниб,
Ййдоқ чопармидинг ёки эгарлаб?

Дунёни билдим деб лоф ураверма,
Дунёю ҳақиқат азиз элингдир.
Уни билмадим деб жим гураверма,
Қулоқ сол, ҳақиқат — ёлғиз дилингдир.

Мен ҳам кўриб қолдим ногоҳ бир куни,
Танигандай бўлдим дафъатан уни,
Уни танимасга олдим-да кетдим,
Бағрин хуфтон этдим, бағрин қон этдим.

Отам деб, онам деб, жигару дўст деб,
Устоз деб ўйладим яқин ва софдил.
Лекин мен кўксимда кўтариб ўсдим,
Бағри қон дилимни билмасдан ғофил.

Фиғонким, гоҳида солмадим қулоқ,
Ўжар ундовига қайсарлик қилдим.
Фарёдким, оҳларин уқмадим, бироқ —
Мянг додким, шу шоҳни қулим деб билдим!

ОЛАМ МЕҲРИ

Орзулар аяди ота-онамни,
Умидли дунёда мен пайдо бўлдим.
Осмонлар аяди кулбахонамни,
Уйим кошонадай, зиёга тўлди.

Дарахтлар умрини бериб кўкламлар,
Ҳар дам деразамга боқиб ўтдилар.
Ташналик аяди мени оламда
Дарахтлар умрини бериб кўкламлар.

Меҳрибон кўппаклар ҳурмай ўтди жим
Издадимми тамом, топаман сени.
Нечун одамларга қарайман доим,
Улардан нимани кугаман энди?

Сочлари тўзгули қиз,
Кўзлари сузгули қиз,
Мен сени чақирмовдим,
Кўзлари кўзгули қиз.

Э, кўнгли тилсимгина!
Нафаси насимгина!
Сўрамасдан дилимга
Киравердинг жимгина.

Ўрганиб қолган эдим,
Хуш мулойим кулгинга.
Ёлғиз кўп толган эдим,
Қўлчалари гулгина!

Ёлғонинг ўқми эди,
Тиконинг кўпми эди,
Забонинг йўқми эди,
Тиллари тутқунгина!

Кетмоқдин маъни энди,
Хайр-хўш қани энди,
Топилмасим, олмосим,
Қайлардан топай сени?

Ғамгузоринг бормиди,
Вафодоринг бормиди,
Биз билан яшаш шунча
Номусмиди, ормиди?!

Бир бедоринг бўлайин,
Беозоринг бўлайин,
Қайдасан, ғунчагинам,
Бир бедоринг бўлайин,

Сочлари тўзғулигим,
Кўзлари сузғулигим,
Мен сени чақирмовдим,
Кўнглимни бузғулигим!

Сочлари олтинли қиз,
Еноғи ёлқинли қиз,
Мен сени чақирмовдим,
Арзонга соғдингми, қиз?

Киприклари бошпанам,
Бир оз меҳри тошқиним,
Э, кўнгли тилсимгина!
Нафаси насимгина!

Биз қандай терардик
Дала гулларин,
Сен қандай эгилардинг?
Ютиб қўйдик у кунларни.

Сен қандай кулардинг?
Гул каби
Опшоқ тишларинг.

Сен қандай қувнардинг?
Булбул каби
Сайроқи кўзларинг.

Биз қандай ухлардик?
Иўқ,
Учардик
Қараб
Бир-биримизга.

Сен опшоқ қўйлақда
Шиша каби кўм-кўк
Ҳавода сузардинг,
Мовий гул каби юзларинг.

Ўзимга сизмадим,
Жой бўлмадим ўзимга.
Мен бенаво,
Сабрсиз
Айтдим у кунларни
Дуч келган дўстимга,
Гўё бир мен эдим бу бахтга гадо.
Бўлдим бахтиёр.

Уйғонган кўзларим эзилсин,
Оқсин!
Гапирган тилларим кесилсин!

Мен энди яшайман
яна туш каби
фақат уйқусиз,

Ғақат тупсиз
Ғақат кундузсиз.

Мен бесабр,
Бенаво,
Гүе Ғақат мендай ишқидан жудо,
Гүе Ғақат мендай Бахтсизликка Шоҳ.

ЖУДОЛИК

Абдулла Матёқубов хотирасига

Дўстинг тирик чоғида
Ўлимни ўйламайсан ҳеч.
Ўлганда ўйлайсан ҳаёт пайтини,
Ўлганда ўйлайсан ҳаётини. Кеч.

Саломат чоғингда соғлик ҳақида
Ўйлаганинг каби жуда кам.
Ўлганда ўйлайсан ўлимини ҳам,
Гиналар қиласан, улар оғир, нам.

Тирик чоғларида тор давраларда
Таъналар айтасан кўз ёшсиз, ўктам.
Тирик чоғларида бор яраларга
Фано топганида қўясан малҳам.

— Қисинма!— деб таскин этардинг,
— Қисинма!— деб менга малҳам қўярдинг,
Кўзойнак ортидан боқиб мулойим
Сен содиқ лаҳжангда қўшиқ куйлардинг.

Боладай қувнардинг иқболлик бўлсам,
Сен қаттиқ ранжирдинг, қўполлик қилсам,
Мен хафа бўлардим, мен худбин банда,
Хизматинг қилардим, оғажон, билсам.

Ёзай десам дафтар қабрингдай йироқ,
Жим турсам у опноқ қалбингдай яқин.
Менда бир чора бор, бир илож — қўрқоқ,
Бу илож — мен, сенга айтмаган таскин.

У менинг кўксимда излайди нажот,
Сен қаттиқ қарайсан, тизларим титрар,
Мен томоша қилиб турибман, наҳот,
Сен чўкиб кетаяпсан, учибмикин ё?

Мен қаттиқ чопаман оёғим боғлиқ,
Сен қаттиқ қарайсан тизларим титрар,
Бу қандай жудолик, бу қандай оғриқ,
Сен қаттиқ қарайсан: «Бошингни кўтар!»

Ҷисинма — бу ҳаёт йўлларимда гул,
Ҷисинма — бу қаттиқ талаб, юмшоқ дўқ.
Омадсиз кунларим тиргагидир у,
Ҷисинма — меҳрибон калом, энди йўқ.

Гофиллик айланиб борар эртакка,
Муқаддас ёлғондан ҳикмат тўкилар:
Оғажон, ўлади ҳар дўст эртага,
Оғажон, эртага душман туғилар.

Кўкда бир юлдуз озод
Сўнаркан жим ярқирар.
Қулдан ҳам баттар бир зот
Озодман деб бақирар.

БАҲОР ОСМОНЛАРИ

ПИЁДА КЕТАМАН...

Бир аччиқ изғирин юрибди,
Қор қиялаб уриб турибди.
Бола йиғлар... демакки қўшним
Хотинини яна урибди.

— Амаки,— деб бола ютиниб,—
Тўшпонча,— дейди у ўтиниб.
«Ҳақиқий тўшпонча!»
Юпатаман.

«Амаки, отамни отаман!»
Кўтариб оламан ёқамни,
Қоп-қора кўзойнак тақаман —
Кўрмасин ўксиниш қалққанин.

Ўкраниб қорларга боқаман,
Барчаси жимгина кечади,
Ютаман бу учли аламни.
Пиёда кетаман кўчада,

Ўйларга тўлдириб оламни.
Парвардигор бўлиб кетмай деб
Қалаштириб айбу гуноҳни.
Балки бу дам тўшпонча сўраб,

Амакилаб турар дўмбоғим.
Барчаси жимгина кечади,
Ютаман қиррадор аламни.
Пиёда кетаман кўчада,

Ўйларга тўлдириб оламни,
Хаёлимни ғамларга ўраб
Қирдим, олам кўчалари кенг,
Кўрдим унда тўшпонча сўраб

Турган маъюс болаларни мен,
Бу дунёнинг турли бурчида,
Тўшпончалар излаб саргардон,
Болақайлар ўю тушида

Ота кўксин айлашар нишон.
Амакилар турмас ялиниб,
Сўрар ўзга ҳолу ташвишда.
Эзганида почорлик қалбин

Амакилар киради ишга.
Йўқ. Улкан маҳкама пастида,
Амакилар турар амаки.
Зил, оғир трубка дастида
Тўппончага ўхшайди балки.

Кўп тинглаган эшикоғалар,
Авваллар ҳам бу каби дардни.
«Рухсат беринг!»— тинмай ёғилар.
«Улар ёлғиз... шул сабаб банддир!»

Тутоқди,
Тил боқди,
«Ёлғон!» деб,
Тўппончадай нуқиди қўлин,
«Банд бўлсалар юртнинг ғамин еб,
Амакилаб юрмасди элим!»
Барчаси жимгина кечади,
Ютаман бу сўнгсиз аламни,

Пиёда кетаман кўчада
Уйларга тўлдириб оламни,
Ён томондан пайқаганим бор,
Ёвузнигоҳ разил қулларни.

Шунинг учун ночорки ночор —
Тўппончадан жудо қўллари.
Чиқиб келар мастми ё телба,
Очилади кўҳна бир эшик,

Такрор учар ёд бўлиб кетган
Аллақандай бир эски қўшиқ:
«Ҳар бир қўлим — наган, бешотар,
Ҳар бармоғим менинг тўппонча,
Шамол, бўрон кўксимда ётар,

Ўзим Ерча!
Кўксим осмонча!
«Олға!»— дедим, кўзларимга ҳам,
Айтилмаган сўзларимга ҳам,
Саркардаман!

Сизга, албатта,
Амакиман!

Мен ўзим ота!
Қайтма, ўқдай отилдинг, қайтма!

Эрон дема, демагин Турон.
Шимол бадмаст ота деб айтма,
Дема, жануб қуролсиз ўғлон!
Яқин келмас,
Ташлаб ҳам кегмас,

Рўпарада турибди ажал.
Тўшпончага қўлингиз етмас,
Ёлворасиз кимга у маҳал.
Қандайдир суякдан тил қисиқ,

Виждону фойданинг оралиғида,
Сукут пистирмадир, жим писиб
Турсак бетарафлик тиғида,
Бу дунёнинг турли бурчида,
Тўшпончалар излаб саргардон,
Болакайлар ўю тушида —
Кўксимизни айлашар нишон.

АХМАД ПОЛВОН ҚИССАСИ

Аҳмад полвон ўлмайд.

— Қорахат нотўғри,
Аҳмад полвон қайтиб келар,
Дунё нотўғри!

— Ҳали Аҳмад қасос олар,
Паймонаси тўлмайд!

Қишлоқ аҳли йиғилар-да
жим бошини эгади.
«Сур» бетини йиғилганга
Раис қадаар —

бу тош!

Кимга тегади?

Бир болакай
қўлларини
мушт қилар-да,

тош қилар,

йўлларини
ўрагани калла қилар,
ночор қолса,

кўз ёш қилар:

— Ўлдираман!
Амир аблаҳ!
Тилка-пора қиламан!

Мен болага ишонаман!
Мен болани биламан.
Номус ёмон.
Одам агар шахд қилса,
тўп лашкарни
битта ўзи
тор-мор қилар.

Номус ёмон!
Одам агар қасд қилса,
кўп шаҳарни
битта ўзи
йўқ қилар!

Ё бор қилар!
Номус ёмон.
Бола билмас,
Амир раис айбдорми,
ё онаси айбдор.

Раис эса оломонга
астагина
«Севаман» дер,
«Севаман» дер бемадор.

— Ҳе, севмай ўл! — дейди жиккак,
ширингина бир кампир, —
ишққа бало борми ҳозир,
юрт бошида не тақдир,
не савдо бор одамларнинг
мотамли зил бошида,
гўрга эди бўлса ҳамки,
бу аблаҳ ишқ ёшида.

(Амир раис қаримасди,
зўр ёшларча бор эди
Қонидан ишқ аримасди,
Қирқ ёшларда бор эди.)

Номус ёмон.
Бола билмас,
Амир раис айбдорми
ё ўзининг онаси.

Бола бошин олиб кетди,
тоғлар бағри
бўлди ётоқхонаси.

Мен билмадим,
Амир раис қаёқларга йўқолди,
Аҳмад полвон қайтдими ё
у ёқда мангу қолди.

Кичиксан деб болани
фронтга ҳам олмади,
қишлоғига қайтолмади,
тоққа келди,
яна дардин
ҳеч кимга айтолмади.

Очлик ёмон
қувлар
уни ғорларга.

Қора бӯрон
увлар
оппоқ қорларда.
Бола юксак бир чўққига

чиқиб боқди узоқларга
бирпас турди,
пастлаб... кетди
Сўнг бегона ёқларга.

Қорахат нотўғри,
Одамлар тўғридир,
Замон нотўғри.
Қисматлар ўғри!

Ярқираган
чўққиларда
изиллайди
аёзлар.

Қалтираган
ўнгирларда
кезгайдир
у овозлар:

— Қорахат нотўғри!
Дунё нотўғри!

— Ҳали Аҳмад қасос олар,
Паймонаси тўлмайдир!

— Аҳмад полвон қайтиб келар,
Аҳмад полвон ўлмайдир!

— Улдираман!
Амир аблаҳ!
Тилка-пора қиламан!

Барчасига ишонаман.
Барчасини биламан.

Одам эмас!
Ким кўтарди —
Бу газабни хуружни!

Биргалапиб қарғар ҳамма
раиснимас,
урушни.

Офгобнинг тушлари секин кўзга қадалар,
Уфқларнинг бағрига сингиб борар подалар.
Раънохон синглим менинг,
менинг Раънохон қўшним,
Қишлоқ этакларидан эшитилар қўшиғинг:

«О, чаман боғларим, боғларим,
Юртим менинг булбулларнинг маскани.
О, чаман боғларим, боғларим,
Сайроқ булбулларим, сайрангиз қани!»

Жажжи қўшиққинанг бўлинди бир кун,
Келди дарахт қирқувчилар — «ваҳшийлар»,
Оҳлари дилингда сачратиб учқун.
Дарахтзор йиқилди у кун қарсиллаб.

Эслайсанми, Давлай жиннини, синглим,
Хайрон қолар эдик биз унга боқиб.
Доим бир хил. Доим юпун. Бақувват.
Тунарди қорларнинг устида ётиб.

Бақирди: «Одамлар ўляпти, одамлар!»
Дарахтларга қараб бақирди ёмон.
«Одамлар ўляпти, одамлар!»
Эсиз, деди кимдир ўкиниб шу он.

Ҳамманинг кўнглидан кечди бу туйғу,
Ҳеч ким индамади юракни ютиб.
О, Давлай! О. Давлай! О телба туйғу!
«Одамлар ўляпти!» деди ютиниб.

Ростдан одамларми дея қарадинг,
Улар турар эди кўзи мўлтираб.
Улаётган дарахтларга қараб йиғладинг,
Кифтларинг силкиниб, қўлларинг қалтираб.

У кун учиб кетишди булбуллар тоғ томонга,
Уларнинг ўрнида-чи, тўнкалар қолди ёдгор.
Бу ярадор ёдгорлар экан, синглим, омонат,
Дарахтзор ўрни энди қоп-қора намчил шудгор.

Сенинг ҳайрон кўзларинг изғиринда чирқиллаб
Қолган ғамгин қушлардай тўрт тарафга
боқдилар.

Сенинг мурғак дилингдан кўз ёш бўлиб
тирқираб,
Бахтли, шод қўшиқларинг маҳзунланиб
оқдилар:

«О, чаман боғларим, боғларим,
Юртим менинг булбулларнинг маскани.
О чаман боғларим, боғларим,
Сайроқ булбулларим, сайрангиз қани!»

Сен билмас эдингки, бу кенг оламда
Ўзгариб туради иқболнинг шакли.
Яшил дарахтларнинг ўрнига мана,
Гуркираб кўкараб пахтазор — яшил.

Сен билмас эдингки, ватан бахт демак,
Бахт қурбон талабдир доим жонгинам.
Бизга фахр керак, ҳа, фахр керак,
Ифғихор керақдир булбулларсиз ҳам.

Сенга қишлоқ — ватан сенга қишлоқ — бахт,
Куйчи булбуллари мустаринг эди.
Оҳ чекиб йиқилган ҳар битта дарахт,
Сингилгинам, сенинг жигаринг эди.

Улғайиб уқдингки, жаҳонга пахта,
Инсонга пахтанинг кераклигини.
Ўтириб ўйлайсан шухрат тахтида,
Уқдинг пахта юртга юраклигини.

Куйлар йигит-қизлар, пахтазор тўлди,
Синглим, булбулларинг қайтгандай бўлди.
Лол бўлиб қарайсан, қарайсан карахт.
Ҳар бири дарахтдир, эгилган дарахт!

Лекин юрагингни тирнайди бир ҳис,
Кетган булбулларнинг соғинчи, балки.
Секин кўзларингга қиради маъюс,
Муштипар дарахтлар ёшлигинг каби.

Мен эса ёнингда туриб ўйлайман,
Гоҳо соғинчингни соғинар қалбим.
Мен шомлар, мен тонлар туриб куйлайман,
Тоғларга чекинган булбуллар каби.

ҚАҲРАМОН

«Мен ҳеч кимдан қарздор эмасман!
Юрагимда борини айтдим.
Қўтарилар шаҳардан туман.
Дорга бошла! Йўлимдан қайтдим!»

Истамайман сендай қотиллар
Юрт аро мард аталмоғини.
Бу диёрда кўпдир ботирлар!
Мардларининг йўқдир саноғи!

Мен қўшиқлар айтганман. Етар,
Мен ниҳоллар экдим — бўлар боғ.
Агар ўлсам ғуборим кетар,
Тирик қолсам қўнар мангу доғ.

Гуруҳингни бошингга ургин,
Бундай доноликка тупурдим!
Одамлар бор, эл бордир ҳалол,
Мени ос-да, ўзинг кета қол!

Ё афтимни бўя, ўзгартгин
Исму шариф тўлиб тошган-ку!
Ва кўзимнинг рангини артгин,
Артгин дилим рангини мангу!»

Аскар кетди,
Қаҳрамон эса
Чегарада ўйларга толди,
На ўлолди,
На тирик қолди,
Ўйлаб-ўйлаб турди-да, шартга
Номаълум асрга қараб йўл олди.

Уйларда асранган эркагой итлар
Ёввойи гурурдан ўсмиш бегона.
Тинглаб улғаярми доно ўгитлар,
Хуради илтифот билан дўстона.

Тишларида ғижир, кўзларида ғужур,
Ё далли туйғулар сезилмас мутлоқ.
Нафрат бу энг бедор, энг покиза нур,
Нафратсиз яшамоқ — поёнсиз гуноҳ.

Ў, танлаб бўлсайди! Нафрат кўйида
Шамолга айланган кимсалар аро
Мен ҳам ит бўлардим бир завқ ўйида,
Шамолдай чопардим сизларга қараб.

Бўрондай чопардим сизларга қараб,
Уммондай тошардим, чопиб яшардим.
Бўри нима бўпти нафрат қошида,
Айиқ бўлсангиз ҳам ғажиб ташлардим.

Тонггача нафрат-ла юриб чиқардим,
Балки фарёд солиб ҳуриб чиқардим,
Айланиб-айланиб бутун бир юртни
Тонггача ҳасрат-ла улиб чиқардим.

Парчалаб ташлардим панжаларини,
Чил-чил қилар одим деразаларни.
Мен итман! Саёқман! Совуқда тўнинг!
Кетинг! Майли, келинг! Қутуриб ўлинг!

Теграмда ёмғирдай ёққунча ўқлар,
То бекор бўлгунча ҳур имконларим.
Кўзларимдан потраб туради чўғлар,
Занжирлардан силқиб оқар қонларим.

Мен ичиб ётаман қора бардошни,
То сизнинг заҳарли ошларни ютмай.
Ўқ тугаб битдими? Отингиз тошни!
Отингиз, то баланд тоғингиз битмай.

Мен ғажиб ётаман оёқларимни,
Қувонманг, оёқ-ла юрмаслар, ахир.
Нега қўлингиз бўш? Таёқларингиз?
Биламан, таёқ-ла урмаслар ҳозир.

Мен ғажиб ётаман оёқларимни,
Занжир ҳалқасига мослаб ғажийман.
Забтига олмоқда сўнгаларимни
Бил занжир сизнинг кир ажиндай.

Бир ғариб юриш-ла босгириб келинг,
Томошо айлангиз ғариб умид-ла.
Алвидо сизларга, лаънат сизларга,
Уйларда асранган эркатой итлар!

ОШИҚ РИВОЯТИ

Баҳордап энтиккан саҳролар,
Шиддатли қушларнинг оқими.
Ейилиб оққан ҳур дарёлар
Осойиш кунларнинг хотири.

Тоғларда тонглардай кунимиз,
Оҳулар базмидай нурафшон.
Кўнгиллар қаърида гулимиз —
Хунимиз, ишқимиз заъфарон.

Бугун-да мен сени чорлайман,
Гарчи сен келмассан, қувонч йўқ
Ва лекин ёнингга бормаيمان,
Гарчи кенг шаҳарда суянч йўқ.

Бу ҳижрон қалъаси мустаҳкам,
Жаннагдай қушларнинг сўзи йўқ.
Гарчи бу дунё ҳам чинакам
Чинакам дунёнинг ўзи йўқ.

Ўзи йўқ дунёнинг чинакам,
Сўзи йўқ, тузи йўқ, тузи йўқ.
Дўстлар бор, пухта ва мустаҳкам,
Душман бор, кўринмас юзи йўқ.

Муштимни қаёққа ураман,
Душманнинг юзи йўқ, юзи йўқ!
Хастаман, телбаман, куламан!
Дунёнинг ўзи йўқ, ўзи йўқ!

Бағримни захларга бераман,
Оғриқлар, қайгулар туси йўқ.
Кўксимни не учун кераман,
Дунёнинг юзи йўқ, юзи йўқ!

Қўшиқлар усгидан куламан,
Жинниман, баттарман, бебошман.
Қалтираб илтижо қиламан:
Ҳижрон маликаси, ҳей, осма!

Шаҳар ҳокимаси, тинч қўйгин,
Кетарман кўшкингни қоралаб.
Севдингми, ўзингни бир сўйгин,
Ишқ пичоғи билан яралаб.

Алвидо! Алвидо! Дил-дора-а!
Зиндонга қайтаман, зиндонга.
Мен сени айтаман... э, ёр-а!
Тупурдим бундайин жаҳонга!

Муносиб олам бор оламда,
Хаёлда имкон бор, имкон бор.
Қон бордир ҳамиша аламда —
Зиндон бор! Зиндон бор! Зиндон бор!
Баҳордан энтиккан саҳролар,
Қушларнинг шиддагли оқими.
Ёйилиб оққан ҳур дарёлар,
Ҳей, сокин кунларнинг хотири!

Қаёқдан келдингиз қаёқдан!
Зиндонга қайтаман, зиндонга.
Пўшт-пўшт! Кўринмас таёқлар!
Зиндонга қайтаман, зиндонга!

Фироқлар эргашманг! Хайр-хўш!
Пичоқлар, йўл беринг! Пўшт! Пўшт!
Қайтаман мен ёруғ жаҳонга —
Зиндонга қайтаман, зиндонга!

«Оёғингни узат кўрпанга қараб,
Сен ўзи кимсану талабинг нима?
Борми ташвиш келса ғаминга яраб,
Бирга қувнайдиган ёруғ кунингда.

Нима керак ўзи? Бунча қайсарлик?
Шаҳаншоҳ ўтганми бирор аждодинг?
Шу қайсар бошинга тош тегса ногоҳ,
Борми тинглайдиган сенинг арз-додинг?»

Рост дейман гоҳида ғамларда толсам,
Аламларда толсам, рост дейман бот-бот.
Ночорлик шаҳрида муаллақ қолсам,
Борми қўллайдиган бирор улуг зот?

Йўқ дейман уйғониб яна саҳарлар,
Йўқ дейман тош теккан бошимни ушлаб.
Келар насиҳатлар — азиз ҳамдардлар,
Юрар соҳиблари кўнглини хушлаб.

Аслида дўстларим душманимдан кўп,
Келган йўқ бошимга касофат қутқу.
Менинг ўйларимда хавотир тўп-тўп,
Менинг ватанимдир сўнги йўқ қайғу!

Мен томиб яшайман қирмиз зиёдан,
Кичик одам дея ўйламанг сиз ҳам.
Ким азоб тортибди — покдир дунёда!
Ким қайғу чекибди — энг катта одам!

Бу ўзи ғуррамас бу ўзи тождир,
Билмайман ким ўтган олис аждодим.
Мен ўзим шаҳаншоҳ, бу тожли бошдир,
Қувонч ўлкасида Муҳожир отим.

Қайғу ўлкасига содиқ фуқаро,
Маъюслик тоғида муқим Фарҳодман.
Кимдир у қайғурган — бахтли шаҳаншоҳ,
Демак қувончлардан мен ҳам озодман!

Хоҳлаган тарафга узатгум оёқ,
Шудир мақтайдиган ёлғиз ғуборим.
Сизга аччиқ қилдим, кечдир тузатмоқ,
Кўрпаларни эса ёқиб юбордим!

ШИФОХОНАДА

(Турли мусибатлардан талафот кўрган болаларга)

Оғочлар гулади, гуллар-да ёнди,
Сувлар куйладилар, куйлар тўлғонди.
Деразалар секин ёзди қанотин,
Зўр завқдан кўкда ҳам кулгу уйғонди.

Дарахтлар шохида гулдай қушчалар,
Гулларда шабнамлар — қушларнинг кўзи.
Шабнамлар бағрида кулган ғунчалар,
Тилларингдай бийрон баҳорнинг сўзи.

Сен нега кулмайсан энди, болажон,
Кипригингда шаффоф юлдузлар ёнмиш.
Мен сенга қарасам завқим чалажон,
Қайта қиш уйғонмиш, баҳорлар тонмиш.

Сен нега кулмайсан, кулмайсан энди?
Болажон, болажон ғамлар соҳиб!
Сенинг ҳузурингга соғиниб келдим,
Энг қувноқ кунларнинг қувноқ оҳини.

Йўқ, мени келтирмиш оддий тасодиф,
Оддий ҳаётимнинг зарурати бу.
Озгин вужудингга қарайман қотиб,
Катта кўзларингда синиб ётар нур.

Акангми, отангга ўхшадим чоғи,
Талпанглаб, мен томон кела бошладинг,
Кўксингда ўзинг ҳам уқмаган оҳинг —
Балки ҳеч киминг йўқ... кўзинг ёшладинг.

Онанинг кўзидай тозадир бу ёш,
Меҳрнинг сўзидир сенинг малҳаминг.
Асли ҳеч кими йўқ хаста одамнинг,
Асли сенга ҳамма ҳамдард, қариндош.

Йиллар тинглар мушфиқ ўктам навони,
Бир шоир мўйсафид ота сингари.
Аллалар ерни ва жумла жаҳонни:
«Сен ёлғиз эмассан, тинчлан, жигарим!»

Йиғладинг. Бағримга бошингни қўйдинг.
Вужудингдан улуг ёшингни туйдим.
— Турналарим менинг қоғоздан, —
дединг, —
Шамолсиз учмайди бир оз ҳам, — дединг.

Тилларингдан сенинг! Учдами ёшинг,
Митги вужудингда улкан бардошинг.
Сенга шифо бўлсин, менга дард бўлсин
Дардингни олайин, кўзларинг кулсин!

Дунёда неки бор ғойибдан келмас,
Дардинг ҳам бир дардли вужуддан мерос.
Мен ўзим ўзимга бераман овоз,
Турфа иллатлардан бўлай деб холос.

Оғриққа чидаган, мард бола,
Оғриққа чидаган — мард бола,
Эпди кўзларингни арт, бола
Оғриққа чидашинг шарт, бола!

Мени ҳам, сени ҳам шифолар одам,
Хамдарлик ва мардлик, меҳрда хотам.
Тузалдим Сен мени яқин олган дам!
Қиёматли болам! Диёнатли болам!

Дунёда жамики хаста болалар —
Менинг болаларим! Асал болалар!
Рўзғор ҳам, замон ҳам, ҳаёт ҳам асли,
Болаларнинг буюк шифохонаси!

Лекин барча соғлом сенга ўхшамас,
Лекин барча бемор сенга ўхшамас,
Лекин барча табиб шифокор эмас,
Дунёда дард чеккан одам муқаддас!

Мен вайрон дил билан шифохонадан
Чиқаркан не десам бехосдан дедим.
Гарчи бахт кўрганман бу замонадан,
«Турналарим менинг қоғоздан!» — дедим.

Сен йиртиб ташлайсан ҳазин ва ингроқ
Ясалган турналар — қоғозларингни.
Ўи, сеза бошлайсан узоқ ва янгроқ
Ҳақиқий турналар овозларини.

Соат тунги бирми ё икки эди,
 Бошимни нур каби китобга тутиб,
 Мен олам ҳақида ҳикмат ўқирдим,
 Оламни унутиб, ўзни унутиб.

Эшикни очдиму тош қотиб қолдим,
 Қўшнимнинг хотини лабини тутиб,
 Бегона кимсадан бўсалар олди,
 Оламни унутиб, ўзни унутиб.

У оқил эрини унутиб, тинмай
 Кимсани қучоқлар, бир муддат ўтиб
 Бирдан телбаларча фарёд солдим: ҳай!
 Оламни унутиб, ўзни унутиб.

Паришон бошимга не ўйлар келди,
 Ўйладим мен билмас шумликлар қанча.
 Олам — тошаётган покиза кундуз!
 Олам — попокликдан иборат кеча!

Олам — икки уйдир, эшиклар аро
 Фарёд солган одам ўзимиз, ҳайҳот!
 Уйларнинг ичида содиқ бечора
 Ва «содиқ» хотинни сийлаган ҳаёт.

Биз фарёд қилганда, овозларимиз
 Ташга отилмайди, чўкади ичга.
 Ғофил қўшнимиздан ғофилроқмиз биз,
 У чарчаб қайтгандир балки юмушдан.

Балки энг ичкари хонани қулфлаб,
 Бошини нур каби китобга тутиб,
 У олам ҳақида ҳикматлар тўшлар,
 Оламни унутиб, ўзни унутиб.

Сўз — оғилмаган ўқ,
Ичимда ётар.
Йўқ,
У менинг ўзимни отар.
Толаман,
Бу сонсиз жароҳатлардан.
Мен омон қоламан
Бир куни
Бу офатлардан...
Йўқ.
У ҳеч кимни ўлдирмайди.
Йўқ.
Мен омон қоламан —
Отилади ўқ!

«ЭГАСИЗ ЮРТ»

(«Номаълум рассомлар» туркумидан)

Муҳандис Анвар акага

Менинг қисматимда бечоралик йўқ,
Ахир қушлар ҳеч вақт тилсизман демас.
Узун нола тортар қандайдир иг... ўҳ!
Соҳибга ғам чекар, ўзига эмас.

Нечун бу кулгулар...
Совуқ ўт пуркар,
Ёмонлик қилмади бу ёлғиз йигит.
Ҳар битта юракнинг тагида аждар

Оғу сақларми, ё!
Тилломи?
Умид?
Менинг арслонларим жим алла айтар,

Ўқир аждарларим сўзсиз марсия:
«Бизга ҳур ҳаётдай эртакни қайгар!»
«Йўқ, ўлган соҳибман!»
«Ит бор»

«Хайрият!»
Узун кўчаларда эгасиз отлар
Ғамгин ирғишлайди — беҳуда ҳурлик.
Жисми йўқ кўздирман!

Овозсиз додман!
Бу қандай томошо!
Бу қандай хўрлик!
Чўкиб бораётгир;
Минглаб қўлларим,
Эрка йўл бердилар — йиғлайди озод!
Фарёд қилар
Қаттиқ

Зилмушт қўлларим,
Чўкаётган чақалоқлар — типирлар... нажот!
Чўкаётган мамлакатда полвонлар
Кўзидан қўзғалар тўфонли фарёд.

Узун сочларида узун бўронлар
Ҳайқирар
Соҳилда қоядай бир зот:
Қушлар учаётир —

Осмонда шодлик,
Итлар қўшиқ айтар ойларга қараб.
Бу қандай ҳаётдир!
Қандай озодлик!

Мен ўзим найзаман.
Найзаман!
Қайтар!—
Учиб кегаяшман,

Кўрганлар қуш дер.
Найзаман, ўзимга қараб учаман.
Қайтаргин,
Эй, дўстим

Кўксим — она-Ер!
Қайтарсанг қалқонман
Ерга
Тушаман.
Ҳар одами подшо,

Эй, чўнг мамлакат!
Ўзимни фуқаро,
Шаҳаншоҳ қилдим,
Бу ёғи даҳшатдир!
Бу ёғи даҳшат!

Юртим, душманларинг кўп экан, билдим!
Юртим, душманларим кўп экан, билдим!
Юртим, душманларинг кўп экан, билдим!
Бу ерларда эрлар чопгандир.

Оҳ!
Оҳ!
Ободлару шодлар чопгандир.
Шод!

Шод!
Бу элларда отлар чопгандир.
От!
От!

Ўзи қолиб ётлар чопгандир.
Чоп!
Чоп!

Элим, бахтим, тахтми топганинг?
Топ!

Топ!
Сен озор егансан — душманинг кўпдир.
Беозор экансан — душманинг кўпдир.
Ҳар боласи подшо,

Чўкаётган диёр,
Ҳар ноласи дуо,
Чўкаётган диёр,
Ҳар дуоси илтижо,

Чўкаётган диёр
Ҳар одами ғариб
                    ўчаётган диёр,
Ҳар одами мағлуб
                    чўкаётган диёр,
Сен озор ютгансан — душманинг кўпдир.

Бахтиёр ўтгансан — душманинг кўпдир!»
Кўп узун мизларда қатор раҳбарлар,
Бошларини эгиб недир ахтарар.
Юртдан сал нарида
Ариган ғамни
Ҳорғин аскарларга кимдир сочарми,
Қалин ниқобини ечиб негадир,
Дўқ уриб шипшийди,
Уқдириб шипшир:

«Билиб-билиб юринг
Бу юртни...
Қиринг!
Қиз бериб қирингиз,

Сўз бериб қиринг!
Йўқса ҳар гиёҳи шифо диёрдир,
Йўқса ҳар чўпони ҳоқимдан буюк.
Йўқса ҳар подшоси шоирча бордир,

Йўқса ҳар шоири султондан улуз!
Бирига ўн туринг!
Болаларин ўлдириг!
Бу юртни қиринг!

Кулиб-кулиб юринг,
Дўст бўлиб қиринг!
Бўлиб-бўлиб туринг,
Не қилсангиз қилинг,
Бу диёрни қиринг!

Инсоф қилинг
Салгипа
Қулликка ҳам қолдиринг,
Ўз ўзига қирдиринг —

Бу диёрни қиринг!
Тур деб айтманг,
Туриг!
Бу диёрни қиринг!
Уйғон деманг,
Ухлатинг!
Юриш қилса, тўхтатинг!
Уйғонинг!
Лашкар суриг!
Бу диёрни қиринг!
Бу диёрни қиринг!!
Бу диёрни қиринг!!!

БАҲОР ОСМОНЛАРИ

Бир ажойиб тонг билан майин
қўшилишиб ёмғирлар ёғар.
Оч пистоқи, ложувард, 'заиф
нурлар сели — зумрадлар оқар,

Дур сочар, ҳовурлар сочар —
само боқар хурсанд оғриниб.
'Эшик очар, дарчалар очар —
тутар замин ташна бағрини.

Минг хил рангда товланар ҳаёт,
Минг хил рангда ёллуғланар ишқ,
барчасига улгурмайди шод
ёнғинларда энтиккан қўшиқ.

Мен қандайдир унсиз ўкраниб
қўйлагимни ечиб отаман,
телба жунун тўла кўкракни
шу ёмғирга тутиб ўтаман.

Майсаларнинг оғушида жим,
«абადийлик сари адашиб»
юрагимга ёмғирлар қуйсин,
деб танимни ечиб ташлардим,

ғилофларни синдирмоқ пайти,
ўсар юрак очиқ бағрида!
Бутун олам ёниб порлайди,
унинг шаффоф учқунларида!

Кўзларидан қуйилар севинч,
порлар ёмғир аро инсонлар.
Менинг юртим осмонини ҳеч
тарк этмайди абри найсонлар!

У чакканга урганга бу чеккангни тутиб бер,
 У унутмайди ҳеч қандай ёмонликни,
 Муроса мункайган, Мағрурлик — тиз
 чўкмаган эр,
 Кун келиб Ёмонлик топмасин омонликни.

Адолат, Ҳақиқат кўрфазидаги
 Разолат кемалари — Жаҳолат ишлари узилсин.
 Яхшилик Ёмонлик ўргасидаги
 Муроса кўприклари бузилсин.

Сен чўкма, Имоннинг тоза боласи,
 Нола қил вужудни оловлар ёқмиш.
 Ел — олов, сув — олов, юрагинг — олов,
 Оёгинг оловлар устида оқмиш.

Юлдузлар титрасин, чечаклар ёнсин,
 Сенинг бу покиза нолаңдан.
 Ватан гунчаларин бўғзи уйғонсин:
 «Озодлик, мен сенинг болангман!»

Сен яшаб туйдингки, Ёмонга қийин,
 Яхшига қийиндир сен яшаб уқдинг.
 Ёмоннинг қўлида тиг бордир доим,
 Яхшилик гўрда ҳам яхшилик турди.

Қалқдинг ҳур гулшанга нопок қадамин
 Хилма-хил ниқобли разиллар қўйса.
 Қалқдинг, эрк куйчиси — ҳақнинг ҳамдамин
 Ичимиздан чиққан Ёсуман сўйса.

Сен чўкма, иқболнинг соҳили йироқ,
 Емак бўлмагайсан юҳо тўлқинга.
 Ел — тупроқ, сув — тупроқ, оёгинг — тупроқ,
 Ўзинг айланасан ёп-ёруғ кунга.

Бор экан томирда мерос ҳис абад,
 Бор экап вужудда бу мерос юрак.
 Сен толма, жигарим, дардимга ҳамдард,
 Сен демак, аслида чўкмаслик, демак.

Сен толсаңг ўзимни толган билайин.
Сен толсаңг қўшилиб нола қилайин:
«Оға олис замонингдан кел энди,
Қалмоқ элдан — зиндонингдан кел энди».

Чўкмасман, иқболнинг соҳили йироқ,
Емақ бўлмагайман юҳо тўлқинга.
Ел — тупроқ, сув — тупроқ, оёғим — тупроқ,
Ўзим айланаман ёп-ёруғ кунга!

Юрагимда авлодлар чўғи,
Томиримда янграр мерос ишқ.
Қўлтиғимга киргин, Гўрўғли,
Қонларимда уйғон, Алпомиш!»

(*Рассом Шуҳрат Абдурашидов хотирасига*)

Сархуш айланади азим Ер шари,
Қуршар юракларни жонажон тилак.
Замин учиб борар Келажак сари,
Истиқбол одимлар ҳаяжон билан.

Биллур қадаҳларда майлар лолагун,
Қулар тақинчоқлар безаб арчани.
Бир ажиб ранглардан потрайди учқун,
Кўзларда қувончнинг порлоқ нарчаси.

Ҳей ёшлик, қийноқни қақшатган умр,
Шукуҳсан шиддатли, бардошли.
Сен соғлом юзларда қизарган сеҳр,
Ҳей, ёшлик! Ҳей, ёшлик! Ҳей, ёшлик!

Сен ҳақда битурман бошқа бир қўшиқ,
Битурман сен ҳақда, битурман.
Ана, шиддат билан ловулар уфқ,
Мен ҳозир оламга тўзғиб кетурман.

Ана тушиб кетди недир жаранглаб,
Бир муддат дарз кетди қувонч жомига.
Уй бекаси келинпошша аланглаб,
Оғринганин билдирди «оҳ-оҳ»ида.

Нотаниш хонадон. Қизарди йигит.
Кампир етиб келди ёрдамга абжир:
— Келган бало шунга урсин, келиним,
«Одам ўлиб кетар тушунинг, ахир».

Қадаҳлар жарангги беради садо,
Давра қалқинади давра бегидир.
Ҳамманинг кўксида бироқ бир нидо:
«Одам ўлиб кетар тушунинг, ахир»

Учрашиб қоламиз жўралар гоҳо,
Улкан мақсадимиз бой бермаслик сир.
Бир иззат истаймиз, бир қадр аммо,
Одам ўлиб кетар тушунинг, ахир.

Яхшилик қилдикми, ёмонликми ё,
Нечун бир-бировга лоқайд беумид.
Биз ҳам шу ҳаётнинг жабҳаси аро
Гоҳида венидир синдирган йигиг.

Оддий маишатга эгамиз бўйин
Гоҳ қочиб қоламиз не бўлса тахир.
Деймиз: лаззатларга қолайлик тўйиб,
Одам ўлиб кетар, тушунинг, ахир.

Мана, бир аёлга таъзим эмас бу,
Эгилиб букилиб турибди кимдир.
Ялинар у ифлос лаблари билан,
— Одам ўлиб кетар, тушунинг, ахир.

Ахир қанча гаплар ёруғ жаҳонда,
Жамики мазлумлар адолат, истар.
Озодлик туйғуси сиғмагай қонга,
Афғонлар тожиклар ҳақиқат истар,

Эрк истар ўзбеклар Афғонистонда!
У ёқ томонларда эсар замҳарир,
Майли изғирини кезсин имонда,
Одам ўлиб кетар, тушунинг, ахир.

Биз-чи, биз учрашиб қоламиз гоҳо,
Улкан мақсадимиз бой бермаслик сир.
Бир иззат истаймиз, бир қадр, аммо
Одам ўлиб кетар, тушунинг, ахир.

Обрў талашамиз, талашамиз шон
Ва Шухрат хаёлда ёлғиз тамғадир.
Пинҳон бир-бировга отамиз бўҳтон,
Одам ўлиб кетар, тушунинг, ахир.

Майли, жон ватанга бўлсин жонимиз,
Биз ҳамдард бўлайлик — инсоф кимдадир.
Ватанники эрур, ахир жонимиз —
Одам ўлиб кетар, тушунинг, ахир!

ҚУВОНЧ

Қизим Баҳор туғилганиди

Юлдузлар сочилар маъвога,
Эрий бошлар чўққилар қори.
Бир чечаксан ёруғ дунёга,
Сен — баҳорсан, менга, Баҳорим!

Теграмда беҳиштнинг гуллари,
Кулар ҳур, анвойи чечаклар.
Энди менинг гулим гуллади,
Энди мен-ла яшар эртақлар.

Авлодларим яшар мен билан
Ана, мағрур турар Алпомиш
Кўзларга кўринмас Ёсуман,
Болаларин топди Кунтуғмиш.

У — Шамсиддин тоғанга ўхшаб,
От ёлини тарар Авазхон.
Мен онамга етгунча чеккан
Азобларнинг ҳаммаси ёлғон...

УРУШДАН СЎНГ

Ғамгин учиб кетган чумчуқлар қайтар,
Ажиб шовиллайди маъсум буғдойзор.
Ҳаволаб учади куйчи тўрғайлар,
Энди «юриш» камайтар мозор

Кечиккан аскарлар...

Она дилида
«Қайтади!» деган сўз умиддир ўтроқ.
Музаффар ғолиблик бир кули билан
Ерини қаттиқроқ қучади титраб.

Шоирлар истайди, бир қўшиқ битсам,
Оналар айтсалар аллалар каби,
Қолмаса урушни уқмаган одам,
Нафрат билан тўлса болалар қалби.

Битилди қанчалар туғёнли дoston,
Бигилди қанчалаб оловли қўшиқ.
Уруш ўчоғига ўт қалар инсон,
Озодликни ўрар чегара ҳам йўқ.

Ҳамон гоҳо ошкор, гоҳида пинҳон,
Номуснинг қўйнига кирар аблаҳлик.
Ҳали қайлардадир хўрланар имон,
Ҳали адолатга йўлдошдир ҳадик.

Сесканиб кетса ҳам уруш сўзидан,
Ҳамон отишмоқда бир-бирига ўқ.
Ҳануз жудо бўлар виждон кўзидан,
Ҳануз ҳақиқатнинг бир оёғи йўқ.

Афсус тилиб ўтар бузиб кўнгилни,
Афсус юрагингда тошга айланар.
Тегирмон тошидай эзиб дилингни,
Ғамгин кўзларингда ёшга айланар.

Хўрсиниб ўйлайсан беридан ҳамон,
Бола ўхшамаса Каттага ҳеч вақт.
Яна истайсанки, ҳеч вақт, ҳеч қачон
Пинҳона эзилиб йиғламаса Бахт.

МЕҲРИБОН МОМО

Момо урчуқ йигирар,
Пешонага тепчир тер.
Момо урчуқ йигирар,
Айлангандай бўлар ер.

Бир пиёла совуқ чой...
Бирпас чўзилиб олар.
— Уйда ким бор, ким бор, ҳой...
Товуқмас бу балолар!

Хаёл билан айтдими,
Гўё уй тўла бола.
Беш ўғлон-чи... қайгдими?!
Уруш. Мотам. Нидолар.

«Дилга меҳр мададкор,
Меҳрдан ийланган-да,
Одамда оқибат бор,
Покланар сийланганда.

Қўшни. Қишлоқ. Жамоа.
Барчасига минг раҳмат.
Битта ўғлим қайтса ҳам,
Кетарди минг мусибат».

Кампир яна урчуққа
Қўлини узатади.
«Шод бўлар чуғурчуқлар —
Пайпоқлар... қизигади!

Қўни-қўшни, қариндош —
Барида бир уй жужуқ.
Одам одамга қондош,
Демакки, ғамхона йўқ.

Гина-кудурат, ғубор, ғам,
Меҳрдан оқланади.
Йироқлашса — ёт, одам —
Сийланса покланади!»

Момо урчуқ йигирар,
Пешонага тепчир тер.
Момо урчуқ йигирар,
Айлангандай бўлар ер.

Булутларда гуноҳ йўқ, гулим.
Гуноҳ йўқ чақмоқда-ўтда.
Гуноҳ осмонда, кўкда.

Бу оламда гуноҳ йўқ, гулим.
Гуноҳ йўқ ишқда.
Гуноҳ ошиқда.

Одамларда гуноҳ йўқ, гулим.
Гуноҳ йўқ бадкирдорларда.
Гуноҳ юрагида ишқи борларда.

Ҳеч кимда, ҳеч нарсада гуноҳ йўқ, гулим.
Гуноҳ йўқ осмонда, заминда.
Гуноҳ сенда, гуноҳ менда.

Тоғишолмадик, гулим.

Мен сенинг муборак жамолинг учун,
Тирик юрагимни нисор айладим.
Мен сенинг илоҳий ҳуснингга тутқун
Руҳим рўйини ҳам гулзор айладим.

Мен асли марҳамаг фарзанди эдим,
Кўзим чаманини абгор айладим.
Сени подшолардан баланд тутдиму
Дилимни ҳуснингга мозор айладим.

Айтайлик, бу ўрмон, мана бу қуён,
Мана бу олмахон... бокира жонлар.
У ёғи ариқча, яшиллик бу ён,
Ям-яшил, сап-сариқ, оппоқ томонлар.

Боқиб тўймайсану, қизғонасан хўп,
Ёки қақраб кетар бирдан томоғинг.
Дилингдан тўкилар дардли хўрсиниқ
Совуқ тўнкаларга тегиб оёғинг.

Мен сенга тикилиб туриб юзма-юз
Энг ёруғ сўзимни айтмоғим керак.
Бироқ бу журъатсиз кўнглимда ҳануз
Ёнган азобларим... Инграган юрак.

Қаторларда учдим сен сари шитоб,
Учоқларда учдим сарсари, сарсон.
Дилингдан тўкилар дардли хўрсиниқ,
«Мен сени севаман! Ишонгин, ишон!»

Алпомишдан кучли, Фарҳоддан баланд
Бир зотни изларми сенинг кўзларинг.
Шу хаёл қайлардан келмишдир бадбахт!
Букилиб-букилиб кетар тизларим!

Бир сурат чизилар дилингда ҳар кун —
Энг маъюс, энг гўзал, покиза бир зот.
Бахтиёр чеҳрамни босмоқдадир хун,
Ёнингга бир боқиб қўймайсан наҳот!

Шундай нозиксанки, шунчалар гўзал,
Ўйласам, энтикиб қалқинаман жим.
Беш аср нарида оҳ урар ғазал,
Султонлар осийдир... гадолар муслим!

Боқиб сўнгсиз тунлар хаёл қаърига —
Тиз чўкиб, тўлғониб, тик туриб ярим:
Шундай босаманки сени бағримга...
Қисирлаб синади қобирғаларим!

Бу хафақон кайфият билан
Ярамайди кўчага чиқмоқ.
Дилни тўлдир хуш ният билан
Кўз ёшмас, бу ёмғир! Бу чақмоқ!

Бу чақмоқ чўчима, кулиб чиқ,
Бу туман, балки сўнг ёғар қор.
Кулган барча шодмас, билиб чиқ,
Гарчи кутмас ҳеч қанақа дор.

Энди дор йўқ, бўлса зулфинг бор,
Бўлса бордир нигоҳларда тиш.
Энди осмас одамни бир бор,
Минг бор... кечирилар гуноҳ иш.

Сен ҳақда бемалол ўйлашим,
Ўйда яқин олмоғим гуноҳ.
Сен ҳақда ғамгинроқ куйлашим,
Сен деб бахтли бўлмоғим гуноҳ.

Чунки сен ой каби... йироқсан,
Ёнгинамдан турсанг ҳам ўтиб.
Билмассан мен кимман сен поксан,
Билмассан, мен сени юрибман кутиб.

Бу хафақон кайфият билан
Чиқиб бўлмас асло кўчага.
Сен кулиб чиқ, йўқса мен ҳақда
Жуда-жуда ёмон ўйлашар.

АЛВИДО, СЕВГИЛИМ

Алвидо, севгилим, пок ва оқпла.
Алвидо, умримнинг шодмон куплари!
Дилрабо қўшиғим — ишқим алвидо,
Алвидо, қалбимнинг жонбахш унлари!

Видолар ёш бўлиб қоғозга томди,
Қоғозда эзгучи мангу айрилиқ.
Дод солиб ул шўрлик севгимиз қолди,
Дилимиз риштасин узмай айрилиб.

Муҳрдай босилиб хаёлларингга
Мен сингиб кетарман ёдингга энди.
Бежавоб саволман саволларингга,
Бешарпа кезарман ёнингга энди.

Санчиқ бўлиб оғритарман қалбингда,
Кўзингни тумандай қўярман қоплаб.
Мунгли қўшиқ каби учиб лабингда,
Ороминг бузгайман допм азоблаб.

Ороминг бузгайман тунда туш бўлиб,
Мен кулиб боқарман уйқуларингда.
Қўл чўзсанг учарман озод қуш бўлиб,
Сўнг қайтиб кирарман туйғуларингда.

Кўз очсанг азонлар пайдо нигоҳим,
Ҳеч гинчлик бермайман қадамларингга.
Йўл юрсанг йўлингни ўрайди оҳим,
Гоҳ алам қўшарман аламларингга.

Қутулмассан, жоним, мендан қочиб ҳам,
Уриб турган қалбман дардли бағрингда.
Энг сўнгги нафасинг бўлиб тарк этсам,
Шунда ҳам томчилаб киргум қабрингга...

СЕНИНГ ҚҰШИҒИҢ

Биз бахтиёр бўлғаймиз хўб,
Бизни зафар қучажак!
Теппамизда чарх уришиб
Қалдирғочлар учажак!

Шундай қўшиқ айтган эдинг сен,
Шундай қўшиқ... ҳаётдай азиз.
Ва дунёга қайтган эдим мен,
Дунё менга қайтди ўша кез.

Қўшиғингни булоқлар тинглаб
Шамолларнинг тили тугилди.
Осмон юзу кўзинг нусхалаб,
Ўпмоқ бўлиб сенга эгилди.

Қалдирғочлар учди теппангда,
Қўшиқ айтиб шўхшан, дилрабо.
Ўн еттида эдинг ўшанда,
Ўн еттига тўлганди дунё.

* * *

Дунёлардан рашиқ қилдим сени,
Дунёларга ишонмас эдим.

II

Қалдирғочлар келмоқда учиб,
Баҳор қувиб яшарлар доим.
Ушбу дамда сен ёдга тушиб,
Аламларда қоврилар ўйим.
Сен умрингни бўлдинг иккига
Энди менга икки хил ўйсан.

Тўлиб кетса дардлар кўксимга,
Елғизликнинг ҳукмидан тўйсам,
Мададга зор одамдай гоҳо,
Атрофга жавдирар нигоҳим.

Кўзларимда интиқ илтижо,
Кўзларимда тизилар оҳим.
Шунда излаб қоламан зор-зор,
Ўн етти ёш кўҳлигим қайда?

Ва қайтмоқ бўламан интизор
Ўн етти ёш дунёга қайга.
Мени чорлар илк умринг маъсум,
Мени чорлар ул покиза ишқ.

Қайғуларга чек қўйиб, бир зум
Руҳимда тирилар ул қўшиқ:
«Биз бахтиёр бўлгаймиз хўб,

Бизни зафар қучажак!
Бошимизда чарх уришиб,
Қалдирғочлар учажак!»

Шу ёруғ дунёда ёруғ хаёлим —
 Сен эдинг. Йўқотдим. Ишқи заволим.
 Балки, бунга жоним, ўзим гуноҳкор,
 Балки, бунда сенинг жиддий айбинг бор.

Бугун ғалваларнинг бағрида қолдим,
 Бугун сени беҳад соғиндим, толдим.
 Гурурнинг юзига туширар эдим,
 Ахир, бир қайтсанг-чи, тиз чўкар эдим.

Ёлвориб йиғлайман билмам кимгадир,
 Шу ёруғ дунёда борсан-ку, ахир.
 Инонтириб алдай олмас ҳисларим,
 Гоҳо борлигингга ишонмас бағир.

Ёлвориб йиғлайман, кулар дўстларим,
 Саботсиз вуждни ташлар-да, кетар.
 «Сабот энди нечун, ирода нечун?!»
 Бешафқат ҳақиқат кўксимни титар.

Кўксимни бешафқат титаман ўзим,
 Муаллақ осилиб турар туйғулар.
 Нега мен дудуқман, соқовдир сўзим,
 Нега ғафлат бўлди сенсиз уйқулар?!

Баҳор келаётир мана, шарқираб,
 Қушлар қўшиқ айтар, қушлар қувнайди.
 Кўзларимдан кулгу учар тирқираб,
 Гуллар ханда қилар, сувлар куйлайди.

Мен эса ботиниб бир сўз айтмайман,
 Фақат хотирамга тамгадир ёдинг.
 Сенсиз шу баҳорни не деб атайман,
 Сенсиз бу юракнинг нимадир оти.

Мен яна кўксимни тита бошлайман,
 Тарк этиб кетибди бағримни бағир.
 Наҳот, мен... наҳотки кўзим ёшлайман,
 Ахир, сен йўқсанг-ку, борсан-ку, ахир.

Гоҳо жонга тегар тинимсиз шовқин,
Гоҳо тор келади шу улкан шаҳар.
Шунда сокинликни қўмсаб қолар дил,
Шунда кенгликларга югургинг келар.

Истайсанми йўқми, шундай ҳол бўлар,
Асабнинг толиққан, ҳорган онлари:
Гоҳо томирингда қўзғалиб қолар,
Олис аجدодларнинг озод қонлари...

ҚИШЛОҚДАН ҚАЙТИШ

Атрофимда қушларнинг саси,
Адо бўлиб бормоқда саҳар.
Силкинади қирлар елкаси
Тўлқин отиб чопар майсалар.

Сездирмай деб онам кўз ёшини,
Секин-секин ортда қолади.
Лутфига зор бўлиб қуёшнинг
Уфқнинг ҳам бағри ёнади.

Олдда кугар ташвишлар доим,
Ортда қолар иқболим бироқ.
Ортда қолар туғилган жойим,
Чаманларга ўранган қишлоқ.

Ўксиб-ўксиб ундан изладим,
Беғубор доғ — гўдак изларим.
Чанглар кўмган жажжи ҳисларим.
Нафасимнинг оташ исларин.

Ҳижрон мени бир кун соғинди,
Бир кун бўлдим онам ёнида.
Висол менга бир кун сиғинди,
Бир кунга ҳам ўлди қонимда.

Адо бўлиб бормоқда саҳар,
Атрофимда қушларнинг саси.
Тўлқин отиб чопар майсалар,
Силкинади қирлар елкаси.

Юлдуз учар самодан,
Сен юлкузим қайдасан.
Айтгил, қачон қайтасан?!
Ўтаянман дунёдан,

Юлдуз ёнмасдай бўлди,
Кўкка қолмасдай бўлди.
Сенсиз ўтган бу умрим
Адо бўлмасдай бўлди.

Ингранаман, айга қол,
Кимга қўшиқ айтасан.
Ёлвораман, қайта қол,
Ёруғлигим, қайдасан?!

Йўлингга қараб кўзим
Қирмиз қўшиққа тўлди.
Оқ гулим бўлди қизил,
Оқ гулим энди сўлди.

Юлдуз ёнмасдай бўлди,
Кўкда қолмасдай бўлди.
Сенсиз ўтган бу умрим
Адо бўлмасдай бўлди.

ОЙНИНГ КУЛГУСИ

ИЖАРА ҲАҚИДА ҚУШИҚ

(Чилилик тенгдошим ҳаётидан)

Торгина хонасин турма деб тасаввур қилиб,
Ўзини жуда ҳам хўрланган билиб,
Дардларини ичига ютиб,
Ўтирибди ижарада ичкиб.
Ғарибона узун-узун хаёллар суриб:

Мана, у Заминни
Шу поклик ва
                                  нопокликлар тўла масканни ташлаб,
Ўқдек учиб кирар мовий осмонга
Ҳазин-ҳазин қўшиқлар бошлаб:

«Хуш қол, Замин,
Она тупроқ.
Мен қайтмасам
Тешпангга боқ!

Хув, қоп-қора,
Осмонларда
Пориллаган
Мен бўламан!
Бардош бериб
Тўфонларга
Ёрилмаган
Мен бўламан!
Сени жондан севар,
Севар эдим.
Севганимдан
Ташлаб кетдим.
Ижарачи
Аёл мени
Синғирмади
Бағригга ҳеч
Энди топмас,
Мен мўминни
Изласа ҳам
Эрта-ю, кеч.

Ижарачи
Бу аёлдан
Қутулмоқ ҳам
Мумкиндир.

Атрофингга
Бир қарагин
Ундан минг бор

Баттарлар бор.
Буларданчи,
Қутулмоқ кўп
Мушкулдир.

Соғинчларда
Сўлар бўлсам,
Агар бир кун
Ўлар бўлсам,

О, бағрингга
Қулаб тушсам
Минг ризоман
Мен тақдирдан.

Ижарачи
Аёл мени
Сиғдирмади
Бағрингга ҳеч.
Энди топмас
Мен мўминни
Изласа ҳам
Эртаю, кеч.

Шундан бери
Юлдуздирман.
Қайтай дейман,
Қайтолмайман.
Дардларимни
Йиғлаб-йиғлаб
Айтай дейман,
Айтолмайман.

Ҳадемай қуёш ҳам кулгайдир,
Бир кунлар бошланар ёқимли.
Чечаклар атрига тўлгайдир,
Чайқалган саболар ёлқини.

Булбуллар навосин ариқлар
Тошлардан тошларга ургаيدир.
Ой оқиб бораркан шарқираб
Шахдидан офтобни кўргаидир.

Бу — менинг куртакли ўйларим,
Бу — қишнинг охириги бир куни.
Эртага тулпорлар куйлайди
Титратиб тонларнинг кўксини!

ҚИЗҒАЛДОҚЛАР ОЧИЛДИ

Кел-ей, дўстим, Оқтовда ҳам қизғалдоқлар очилди,
Чўққиларда лолаларнинг ҳилпираши бир гўзал.
Туйғуларим адирларга алвон бўлиб сочилди,
Мангу уйғоқ чашмалари куйламоқда шўх ғазал.
Сочларига бинафшалар тақиб қизлар турланар,
Гўзалликнинг табиийси, асли тоғда бўлади.
Ана, куйлаб қайтмоқдалар бахт қўшигин турналар,
Энтикишдан ёрилгудай тўрғай наво қилади.
Бирам гўзал туюлгайдир ташвиш тўла бу ҳаёт!
Жуманбулбул нафаси бор чўққиларга бошлайман.
Тоғликларда кўрсанг агар бирор сунъий илтифот,
Мен ўзимни шаксиз ўша чўққилардан ташлайман.
Тоғликларнинг одамларга ишончи ҳам тоғ каби,
Бизда уйлар баланд девор бирла ҳеч вақт ўралмас.
Қон-қонига сингиб кетган меҳмондўслик матлаби,
Лекин, билки, нияти шум одам узоқ туrolмас.
Кўриб кетгин, қалбимиздай очиқ турар эшиклар,
Қалдирғочлар уйимизга ин қуришар бемалол.
Кенгликлардан оқиб кирар ойдин, маъсум қўшиқлар,
Оқиб чиққай туйғуларим қўшиқ бўлиб безавол.
Туйғуларим адрларга алвон бўлиб сочилди,
Кел-ей, дўстим, Оқтовда ҳам қизғалдоқлар очилди!

Япроқлар тўкилар дардчан синглиминг,
Жим-жим йиғлашидай, кўз ёшларидай.
Япроқлар тўкилар аста-аста жим,
Сукунатнинг секин титрашларидай.

Учган хазонларга қараб ўйлайман,
Эсга тушар хазон бўлган муҳаббат.
Мен ёруғ оламга бир зум сиғмайман.
Пок кунларга бир зум қайтаман, фақат.

Япроқлар тўкилар Мир Алишернинг,
Оҳиста оҳлари, афсусларидай
Япроқлар тўкилар эҳ Миртемирнинг,
Кексайганда туйган мунг, ҳисларидай.

Учган япроқларнинг қисмати оғир,
Энди шамолларда йўқ асло шафқат.
Улар қанча кутиб тугаган сабр,
Тишлари қисирлаб чарчаган нафрат.

Мен туйиб бораман шунча туйғуни,
Ёрилиб кетишдан қўрқаман, ишон.
Ва тунда уйғотиб уйқумни,
Омон қолганимдан бўламан ҳайрон.

Тарк этиб боради хонамни зулмат,
Деразамга тегиб жаранглар қувонч.
Тилларанг япроқлар шодликдай, фақат
Энди юрагимда уйғонади тонг.

Учган хазонлар-да, бергудай ором,
Маҳаун боғларимга узатади қўл.
Энди япроқлар ҳам тўкилар шодон
Куртакларга секин бўшагади йўл.

Қор тагида лойчечаклар тўйди жондан,
Ер энтикди, секин-секин эриди қор.
Баҳоримсан, заминимга ҳаяжонсан,
Лекин, бунча эрта келдинг бу йил, баҳор?!

Турфа рангга ўраб келдинг сен борлиқни,
Ранглар рангсиз бу оламга зебу завол.
Куявердим, шиддатларим кўп толиқди,
Эй, бунча ҳам эрта келдинг бу, баҳор?!

Хил-хил ранглар оқ оламга зебу завол,
Хил-хил рангга етайин деб егмайди ҳол.
Сен беозор, учқур вақтнинг оғуши тор,
Эй, бунча ҳам эрта келдинг бу йил баҳор.

Лутфингга мен кўп зор эдим, бедор эдим,
Дилда сенга тухфаларим бисёр эди.
Эҳ, кечикдим! О бу билан не ишинг бор,
Келавердинг, жуда эрта келдинг, баҳор.

Сен қизларнинг сочларида гивирлайсан,
Сен — лолалар ёноғида кулган ашъор.
Соғинганим ҳаққи маъюс шивирлайман:
Эҳ, бунча ҳам эрта келдинг бу йил, баҳор?

Гулдан атр сочилаверар,
Сочилади менинг руҳимга.
Қизил гуллар очилаверар,
Очилади менинг руҳимда.

Лекин, бизлар...
                                    қайрилиб кетдик,
Икки ёққа
                                    айрилиб кетдик.

Гулдан атр сочилаверар
Сочилади менинг руҳимга.
Тўғри йўллар очилаверар,
Очилади менинг руҳимда.
Лекин, бизлар...

                                    қайрилиб кетдик,
Секин-секин
                                    айрилиб кетдик.

ҚИШЛОҚҚА ҚАЙТИШ

Жимжит дала. Жуда кенг дала,
Дилда сокин қўзғалар бир ҳис.
Учиб юрган қушлар чуғурлар,
Кетаяпман фақат мен ёлғиз.

Орасида заъфар боғларнинг
Кўкармаган ўйларимиз бор.
Орқасида кўкиш тоғларнинг
Томи тупроқ ўйләримиз бор.

Юрагимда ёруғ бир ҳасрат,
Кетаяпман фақат мен ёлғиз.
Асабларим тиниқдир беҳад,
Юрагимда нидолар унсиз.

Майин елга ҳислар беланди,
Тебранади туйғулар сара.
Мен қўшиқлар айтгим келади,
Учиб юрган қушларга қараб!

Ярашмайди бақирмоқ фақат,
Кетаяпман ненидир ўйлаб.
Кетаяпман дил тўла ҳасрат,
Сокингина қўшиқлар куйлаб.

Ана, унинг кўзларида порлаб илоҳий ҳавас,
Ул юлдузни — Ойбарчинни кўзлаб-кўзлаб учади.
Бойчиборнинг биқинида қаноти бор ўн тўрт газ,
Шамолларни ўқдай ёриб, бўзлаб-бўзлаб учади.

Жонидан ҳам суягидан оғриқ ўтиб боради,
Ахир, миҳлар қоқди тилло туёқларига.
Тишларини тишларига қуйиб кетиб боради,
Чидаб қаттол ганимларнинг қийноқларига.

II

Марра яқин бир озгина бардош қилгин жонивор,
Сен ҳаммадан, сен ҳаммадан ақллисан, Бойчибор!
Сенинг порлоқ юрагинг ҳам ахир нурдан, зиёдан,
Сен ҳам фақат заҳмат чекиб ўгаяпсан дунёдан!

Кўзларингга қадалгандир, қара, қатор милтиқлар,
Сен-чи, учиб борадурсан, юзларингдан оқар қон.
Бир замонлар туёгингга санчилган ўша миҳлар,
Гоҳо менинг дилимга ҳам қадалиб турар ёмон.

Эҳ, яна ҳам йўлларингни ўрамасми ганимлар,
Зоти қандай эди дея сўрамасми ганимлар.
Ў, не бўлди ҳаммасидан ўзиб кетдинг, жонивор,
Тутиб олса энди яна хўрламасми ганимлар.

Нафас ютиб ўйлаяпман, ҳамон шу ўй бошимда,
Сени кутиб Алпомишу Ойбарчиннинг қошинда.
Бек Алпомиш тарафинда ганимларла солишиб,
Ахир ҳамон яшаяпман алплар билан олишиб.

Улар кўпу биз беҳад кам, лекин камкуч эмасмиз,
Давлатимиз биз улардан асло кам-ку демасмиз.
Сен нур каби яйраб учгин сен қўшиқсан Бойчибор!
Нокасларнинг қўшиқ билан ахир қандай иши бор!

Хайриятки мана етдинг! Нега ичинг урасан,
Нега бунча маъюдирсан нега хомуш турасан,
Кўзларингда илоҳият учқунлари порласин,
Буни кўриб ёмонларнинг ичлари бир зорлансин.

Мана кишнаб юбординг-ку! Ҳеч қолмагин оҳ уриб,
Яна учгин юлдузларга қанотингни ёз энди!
Мен турибман тишим билан миҳларингни суғуриб,
Сен турибсан учмоққа шай, учмоқ сенга соз энди!

Ўйлаб мени кузатасиз жим,
«Кўтаролмас энди танбеҳни».
Дейсиз отам, онам устозим,
«Ўткирлашиб қолгандир зеҳни».

Ўғитингиз улғайтар мени,
Ва ўйларнинг зил исканжаси.
Атрофдаги гоҳ тор, гоҳо кенг
Бу ҳаётнинг қаттиқ панжаси.

Битта ҳис бор ундан ҳам қаттиқ
Айтаяпман тўйганимдан.
Бу андиша — қошингизда мен
Кўп гапириб қўйганимдан.

Афсус оғир, афсус ситамгар,
Айтай кўксим ўйганини.
Кечир мени. Кечир Олапар,
Кўп гапириб қўйганимни.

Кўп гапириб қўйдим — гуноҳим.
Кўп гапириб қўйдим Кўп афсус.
Мен қошингда бош эгаман жим,
Кечир, мени қафасдаги қуш.

Хаёли кўкка туташ,
Сочи байроққа ўхшаш,
Қиз от чопиб боради,
Отининг ёли оташ.

Ҳай-ҳай деган йигитлар,
Йўлда қолиб боради.
Йўллар илонга ўхшаш,
Пойида ёлворади.

Хира тортганми кундуз,
Пориллар қиз хаёли.
От кўзлари жуфт юлдуз,
Ёриб борар шамолни.

Қиз кўзлари — офгоблар,
Шамолда ёшланмайди.
Боқар неча бетоблар,
Эҳ, боқиб улгурсайди!

Бу тезликка тор осмон,
Койнот лол, ер ҳайрон
Бу шиддатни ҳеч қачон
Кўрмаган эди жаҳон!

Хаёли кунга туташ,
Рўмоли туғга ўхшаш,
Қиз от чопиб боради,
Тулпорни нурга ўхшаш!

Титраб-титраб қўяди кўкрак
Кўтарилиб тушади чойшаб.
Ой, сен мени қўшиққа ўраб
Кўтарасан осмонлар оша.

Деразамнинг ортидан дарахт
Кириб бошим узра селкиллар.
Атрофимда энтикади Бахт,
Мен шоҳ десам: қулдай эгилар.

Қушдай учиб кирар юракка
Хавотирга солиб қувончим.
Бу хавогир мағрур юрмакка
Орттиради яна ишончим.

Ҳеч ҳам уят эмаскан, эсиз,
Мен қийналиб, ҳам қийнаб сани»...
...Ҳаяжонда энтикади қиз,
Хотирлаб илк бўсани.

Атрофни оқ тонгларга ўраб
Бу дам ўчиб боради Ой — Шам.
Титраб-титраб қўяди кўкрак,
Кўтарилиб тушади чойшаб.

Йиқилсам қайрилдинг, кўз очсам кетдинг,
Алангалар қилдим, бермадинг садо.
Мен бахтсиз бўлдим бағринга етдим,
Бахтиёр дамларим, энди алвидо!

Алвидо, эй жасур дил учқунлари.
Бахтли йўлларимга аламлар сепдим.
Иссиқ бахтсизликдан қон учқунлади,
Бахтсизликни севдим, тамоман севдим!

Юзу кўзларимдан иссиқ ҳарорат
Томмоқда, қизариб борар йўлларим.
Қўлларингни севдим, бошимда роҳат,
Бунчалар майиндир титроқ қўлларинг.

Сўнгсиз саҳролардан ўтдим мен соғлом,
Ҳижрон зардобларин ютдим мен соғлом,
Илтижо қиламан, қиламан нидо,
Мени соғайтмагин, шафқат қил ато!

Энди мағлубликни сева бошладим,
Энди насиб этди мушфиқ ёшларинг,
Ўраб турса шундай сочларинг бўйи,
Ризоман мен узоқ ётсам шу кўйи.

Сенга озорини — қабоҳатини
Бахш этган бағрингда содиқ бевамаи.
Севаман мен сонсиз жароҳатимни —
Малҳам нафасингни севаман!

ГҶЗАЛЛИК ТҶЙҶУСИ

Бу кумуш ёзларим оғушида жим
Қарайман, ярқирар тоғларнинг боши.
Бошида тип-тиниқ осмон — «мунажжим»,
Қандай чидар экан тоғларнинг тоши.

Бу тоғлар қўйнида тонлар отаркан,
Ҳар тошга тегаркан нурлар жаранглаб.
Тоғликлар қандайин яшаб ётаркан,
Қандай чидар экан бу тонгга қараб.

Хўрсиниб кегаман йироқ адрлар —
Бу яшил тўлқинлар товланиб юрса,
Қандай чидар экан унда сабрлар
Подалар кўксига қадалиб турса.

Болалар титрайди турналар куйлар,
Шаффоф танларида ўтли ҳаяжон.
Қандай чидар экан дейман мен ўйлаб,
Бундай муסיқага кичкина осмон!

Мешинг юрагимда ранлар ҳукмрон,
Оҳанглар муҳтождир зўр тасаллимга.
Мен қандай юрибман тирик ва омон,
Қандай чидаяпман бу гўзалликка.

Бунга чидагани кучлик демасман,
Гўзаллик навқирон, кучли ва қадим.
Йўқ, асло ўзимдан рози эмасман,
Демак, мен ўзимни англай олмадим.

ШУНДАЙ БИР АПЕМДА

Булуллар оқ бўлди,
Кўк бўлди осмон.
Жилгалар мўл кулди —
Гуллагансимон.

Каптарлар учдилар,
Турналар қайтди.
Қалдирғочлар парпар
қўшиқлар айтди.

Кулди қизгалдоқлар,
ёнди пориллаб, —
оқди қизалоқлар
селдай шариллаб.

Шарқироқ сойларда
қиқирлайди Кун,
кўп узоқ жойларга
кегиб қолди тун.

Жилгалар кўп кулди —
титрагансимон,
булуллар оқ эди
кўк эди осмон.

Шундай шан кунларда
гулшан кунларда,
ғофил қолганимга
жонимдан тўйдим;

Шу ёруғ лаҳзада,
қолдим ларзада,
сени ҳозиргина
йўқотиб қўйдим,

Булуллар қизилдир,
Осмонлар қизил.
сукутлар қизилдир,
ёбонлар қизил.

Шундай ёниқ дамда,
шундай оламда,
томоққа тиқилган
нафасни туйдим,

Шу осмон остида,
Шу ер устида,
қавоги қирқилган
ишқимни суйдим.

От бетоқат сапчийди кўкка,
Кўзларида чақнайди юлдуз.
Қамчи ёғар. От турар тикка.
Тумшуқ — кўкка қадалган бигиз.

Қамчи ёғар. От чопар ночор.
Итқитолмас жоҳил соҳибин.
Арқонда судралар бир дилдор.
Тингламайди арқон оҳини.

Қамчи ёғар. От чопар ночор.
Узилмайди бақувват арқон
Судралади қип-қизил Ой. Хор.
Оқар гўзал елкалардан қон.

Оқар гўзал оёқларда қон,
Оқар олтин ёноқлардан қон.
Қабоқлардан, қучоқлардан қон,
Оқар қотил бу чоқлардан қон!

Қамчи ёғар. От чопар ночор.
Ким айлади соҳибни мажбур.
Бу қандай ор! Оҳ, бу қандай ор!
Томошабин — мен кўзи оққур!

Еғиламан. Чопаман ночор.
Фармон бердим. Узим сурдим от.
Узилмайман. Оҳ! Бу қандай ор!
Сени судраб яшайман, ҳайҳот!

Бу тун мен Синони кўрдим тушимда,
Меҳрибон қарайди мавлоно Ҳаким.
Ишора қилади қафасга — қушга;
— Бўшатиб юборсак тузалар балким.

Менинг ҳам дардимга бормикин даво,
Дермишман ёлвориб: айтинг, Мавлоно.
Ўзимни ўйлабман қушчадан аввал,
Эсласам ҳозир ҳам бўламан ўсал.

Ҳаким бепарводай турибди олдин,
Кейин фариштали юзини буриб:
— Не-не мушкулотдан ўтиб йўл олдинг,
Не-не заҳматларни енгдинг йўл юриб.

Бош эгиб ҳижолат бирла турибман,
Қанийди бу туйғу бўлса ўнгимда.
Кечиринг, улуғлар, шундай юрибман
Бепарво, бепарво ўйлар сўнгида.

— Сен билан кетардим шифо-таъсирга,—
Ишлар кўп. — Кулибди қисиб кўзини:
— Орқага қайг энди яна беш асрга,
Ҳазрат Навоийга кўрсат ўзингни.

Самода муаллақ пириллар тўрғай,
Томоша қилар у гўё дунёни.
Тўрғай навосидан дил туғён урғай,
Кимлардан ўрганди дилкаш навони.

Бир зум ором олиб, бир зум тин олиб,
Ширин туйғулардан энтикар қалбим.
Ўйларим тўрғайга урилгай бориб,
Дейман шу қушмикан оддий ё балким...

Бахтиёр халқимнинг қувноқ овози,
Тутдими самони куйга гўлдириб,
Асрлар қутилган озодлик сози,
Ё мағрур куй чалар ёвни ўлдириб.

У қанча йил фарзанд дардида куйиб,
Бугун она бўлган аёл қувончи.
Минг йиллардан буён бағрини ўйиб,
Ё рўёбга чиққан инсон ишончи?

Дардли сийнасига шодликлар кириб,
Энтиккан она ер навосимикин.
У кўкнинг заминга сархуш термулиб,
Куйлаганда қайтган садосимикан?

Дардли куй тўлдиран бирдан фалакни,
Ҳазин нола қилар тўрғай эзилиб,
Бир зум ғам тумани қоплаб юракни,
Бир зум дард қўйнида тургай эзилиб.

Эҳ, тўрғай бунчалар куйлайди болиб,
Ўтли кўкрагимда тўлғанар қалбим,
Ўйларим тўрғайга урилгай бориб,
Дейман шу қушмикан оддий ё балким...

Омадсиз ошиқнинг юраги каби,
Фалакда чарх уриб айлагай фарёд.
Ул ўксик онанинг ногирон қалби,
Бемаврид ўлимдан солаётир дод!

У она кўкрагин додлаб излаган,
Гўдак қалбидаги чирқироқ йиғи!
Ё қадри бир чақа бўлиб бўзлагап,
Бир дўстнинг дард ва мунг тўла қўшиғи!

Халқимнинг бошига тушганда қайғу,
Булбуллар пнига кетганда кириб,
Содиқ фарзандидай нола қилиб у,
Юртим осмонида учган чарх уриб.

Она-ер бағридан отилиб ўқдай,
Бир замон эзилиб куйлаган гарчи,
Бугун тепамизда у оғаш руҳдай,
Бугун аҳдимиздан оламга жарчи!!

Сиз ундан уқмангиз ўзга бир маъно.
Юракларни эзиб куйласа гоҳи.
Доям ҳушёр бўлинг авлодлар дея —
Кўкда учиб юрар аждодлар руҳи!

Балки у ҳам ўзича ҳақдир,
Тўғрилигим балки ўзимга.
Мени унга учратма, тақдир,
Уни ҳам кўрсатма кўзимга.

Энди сира кўнгил тўлмайди,
Ул омадёр кунларим тушдай.
Йўқ, йўқ бундоқ яшаб бўлмайди,
Тўдасидан айрилган қушдай.

Йўқ, йўқ, бундоқ яшаб бўлмайди,
Бу шовқинли дунёда беун.
Гамгинликка жуда ўхшайди,
Фақат ўйлаб яшамоқ, тушун.

Йўқ, йўқ бундоқ яшаб бўлмайди.
Агар ўзи келса ҳам қайтиб.
Энди сира кўнгил тўлмайди,
Келса ҳам под қўшиқлар айтиб.

Йўқ, йўқ бундоқ яшаб бўлмайди,
Бу шовқинли дунёда беун.
Муҳтожликка жуда ўхшайди,
Фақат ўйлаб яшамоқ, тушун.

Йўқ, йўқ! Бундоқ яшаб бўлмайди!

Ёмғир ёғар, шигалаб ёғар,

Рауф Паофи

Сим-сим ёмғир ёғар сизларга,
Ҳаволарга таратиб атр.
Сим-сим ёмғир ёғар сизларга,
Юрагимда чатнайди сабр.

Очилади оғир дераза,
Юзларимга урилади тафт —
Иссиқ.
Олов.
Жазира

.....
Ўйининг вазмин бошин тутган кафт.

Сим-сим ёмғир ёғар сизларга,
Эй ёмғирдай бокира аёл!
Сим-сим ёмғир ёғар сизларга,
Мен қақраган ўттиз яшар чол.

Сим-сим ёмғир ёғар сизларга,
Сочларингда сузар қандай қўл?
Сим-сим ёмғир ёғар сизларга
Нега менинг эгну бошим хўл?!

Оғзи қоришмоқда қари бўрининг,
 Наҳот азоб берар қадрдон аёз.
 Нега тўдасидан қолди бўлиниб,
 Нимадир келмоқда ўзидан ҳам оч.

Наҳот сўнги имкон бунча бераҳм
 Наҳот ошно очлик қилса хиёнат.
 Қарилик — бу тунги дарадир ваҳм,
 Қарилик — энг сўнги баргдир омонат.

Охирги умиддан қолур доғли из
 Охирги умид ҳеч бўлмас вафодор.
 Лекин ёвуз қудраг барибир ёвуз,
 Унда шу қудратнинг оқобаси бор.

Бўри ҳеч бойликка тўймас кимсадай,
 Мангу оч панжасин ташлар ҳаётга.
 Лекин у истамас ҳатто ўлигин,
 Тоштатиб қўймоқни ғайрига, ёгга.

Худбин мансабини севгани мисол,
 У ҳам тирикликка ёпиша бошлар.
 Лекин тани совиб кетмоқда мажол.
 Қувватсиз кўзидан тўкилиб ёшлар.

Доим сўнги умид сўнги умиддир,
 Доим сўнги умид бўлмас вафодор.
 Лекин ёвуз қудрат ёвуз барибир
 Унда шу қудратнинг оқобаси бор.

Бирдан кўзларига қасос қуйилди,
 Сўнги мадорини тўплади бирдан.
 У кўкларга қараб мунгли улиди,
 Бир вафо сўради тошдил, тангридан.

Кўкда худр худоликни оширар,
 Ерда ҳаёт жудоликни оширар.
 Заиф қувват муҳтожликни оширар,
 Ой гўштмикин у очликни оширар.

Бир қасос ёнади унинг кўксига,
Бир қасос ёнади ўз қавмига ҳам.
Ва секин томчилар хира кўзидан.
Ҳорган қасос билан қоришган алам.

Ваҳм — тун,
Ваҳм — дара
Ваҳм — бўри,
Ётар қанча ваҳм қоришиб,
Ҳадемай бостириб келар нимадир,
Ҳадемай атроф ҳам қолар ёришиб.

Тоғамнинг уйи.
Қўшни қиз.
Нотаниш ийманиш.
Кўксимда уйғониш.
Хотира,
Биз уни атардик «Садап».
Ўзгариш — ийманиш.
Ўзгариш — «Садаф».
Охирги ҳарфини
Шаҳардаги йиллар берибди,
Юборибди тилимга қадаб.

Бир қиз куйлар ўзин унутиб,
Деразасин ланг очиб қўйиб.
Тун. Юлдузлар оёқ учида
Кириб келар бош эгган кўйи.

Яқин келар олислар кутиб,
Олислиги топади завол.
Бир қиз куйлар ўзин унутиб,
Тун бағрида порлайди хаёл.

Сен бевафо йўқсан ўйида,
Елғизлик ҳам уни этмас банд.
Ениб куйлар бир қиз уйида,
Ердан баланд! Осмондан баланд!

Куйлар куйни унутиб у қиз,
Дов-даратлар бош эгади жим.
Бош эгади тоғу тош сувсиз,
Бош кўтарар сенинг ҳисларинг.

Кўкрагингга сиғмайди улар,
Улар ҳаққин қилурлар талаб.
Исён қилур унут туйғулар,—
Кўкрагингга бериб ҳаёт қалб.

Эгик бошинг кўтармоқ учун,
Бироқ бу дил эмасдир қодир.
Бу қўшиқ ер шаридай вазмин,
Надомат Ер шаридан оғир.

Бу қўшиққа ҳеч маъно етмас
Баланддадир маъни тахгидан.
Бевафолик ҳақида эмас
Бу қўшиққа ҳеч маъно етмас,

Хаёлига келмас бевафо,
Елғизлик ҳам ўйин этмас банд —
Бир қиз қўшиқ айтар дилрабо —
Ердан баланд! Осмондан баланд!

Тинчийди ойнаи жаҳон,
Китобим ҳам бекилди.
Тепчиди терлар ёмон
Кўксимга ёмон тўкилди.

Сукуватнинг ўртасида
Гурсиллайди овозлар,
Уйғонади сасидан,
темурлар,
маликлар,
номозлар.

Сен кетиб борасан дарахтлар аро,
Кичрайиб борасан, тораяди йўл.
Сенга оқ кўринган бу йўллар қаро,
Енгил тин оласан кенгаяр ўнг-сўл.

Шамолда сочларинг пастлар-баландлар,
Шамолда сочларинг — қушнинг қаноти.
Сен учиб борасан — пастлар баландлар,
Баландлар пастлайди, эркин ҳаётинг!

Ўзимга лаънатлар ўқийман бот-бот,
Мен сенга ҳаваслар қилурман, эркам.
Сенга қуролмадим гўзал бир ҳаёт,
Ўзимга зиндонлар қаздим... жуда кам!

Елкангни шамоллар силкитар нега,
Нега кўйлагингни ўйнар бешафқат?!
Шамолда михланиб қарайман сенга,
Шамолда қўлларинг силкинмас фақат.

Яна йўл ҳақида шеър бигдим,
Она, мени бунчалар кутдинг.
Тушларимда чақирдинг. Бордим.
Тизларингга чўкиб ёлвордим.

Она, бунча кўнглинг бузилди,
Келиб қизиқ гаплар айтарман.
Сафарим чўзилди, чўзилди,
Урушга кетмадим, қайтарман.

Аммо кўрдим йўлда, сафарда,
Рухиятнинг жангларин қатор.
Ўқлар отди гоҳо хатарлар —
Хатоларим бешафқаг, бедор.

Маккор тоғда уйқулар элтди,
Девлар мени бандилар этди.
Кўкрагимда ўтлар ёқдилар,
Якка кўзин қисиб боқдилар.

Асқар товда қароқчиларнинг
Зиндонида чириб қолмадим.
Хаёл отли сулув парининг
Изларидан қувиб, толмадим.

Мен чопурман бокира аёл —
Хаёл камол топгунича то.
Йўлларимни ўрайди шамол,
Аждар дами ўрайди ҳатто.

Йўл дегани севинчдан кўра,
Машаққатлар макони экан.
Йўловчимаи дегандан сўра,
Азобларнинг султони экан.

Жангчи экан, бир навкар экан.
Кўрганлари хавф-хатар экан.
Бу жангда ғам гошлари бесас,
Бу жапгда ўқ қўргошин эмас.

Мен кетарман сеп айтган йўл-ла,
Қувончлардан мактублар йўлла,
Бардош тила, бардошлар тила,
Ўзинг қўлла дуогўй она.

Она сўзи сабр дегани,
Бола ўзи жабр дегани.
Мен жангчиман, жангларим бесас,
Бу жангда ўқ қўрғошин эмас.

«Совуқ тиғларимдан айласа халос,
Бир лаҳза бошимни силаса иқбол.
Қанийди гул бўлиб тополсам эъвоз»
Шўрлик тикан шундай қилади хаёл.

Бемажол танида беқиёс ғазаб,
Беаёв эзилиб жирканч қўлларда
Гул дейди: «Ташлардим уни нимталаб,
Ханжарга айланиб қолсам агарда».

Ханжар даф қилолмай олис душманин,
Қанийди шу тобда ўқ бўлсам дейди.
Ўқ тепки зарбидан инграйди хазин:
«Эҳ, тамом ҳаётда йўқ бўлсам эди»...

МАНГУЛИК

Мангулик ҳақида гап мангу,
Мангулик туйғуси ёзади қанот.
Севинчлар мангудир, ўкинчлар мангу,
Тингла бу, мангулик «Муножот».

Биз сен билан шу қўшиқнинг
Бармоғида титроқлармиз.
Йўқ. Бармоқлар титроғида
Қалтираган япроқлармиз.

Ҳамма тарқаб бўлди. Хонанда шамол —
Эсмаган шамолнинг шовқини кезар.
Кўнгилда ҳувиллар қандайдир малол,
Гўё берк, хонада эсар елвизак.

Гўёки булутсиз осмонлардан қор,
Емгирлар ёғада бу тор уйимга.
Қайдадир адашган баҳордай ғубор —
Туманлар қўнади тоза ўйимга.

Барибир хонамда қўшиқлар айтдим,
Барибир кўмилдим ҳур эртақларга,
Гўё бўш қадаҳни сипқорар эдим,
Мен сувлар қуярдим йўқ чечакларга.

Руҳимда боладай йиғлади баҳор,
Руҳимда қайғулар очилди обод.
Менинг шундан бошқа қандай дунём бор,
Қандай амалим бор мақтагулик шод.

Ёруғ сувратингга тўлуғдир жаҳон,
Ҳеч ким босолмаса ўрнингги наҳот?!
Қорларин ёғдирар тип-типпқ осмон,
Менинг берк хонамга гул отар ҳаёт!

Сен қолдинг абадий хотирам,
Дилингдан мен ўчиб кетмадим.
Мен Сени билмадим, бокирам,
Қадрингга етмадим, етмадим.

Қўларинг чирмашиб бўйнимга,
Эркалаб турганда кўзларинг.
Чўмилиб сочларинг бўйига,
Лаҳзалик оромлар изладим.

Мен Сеннинг қалбингнинг қаҳкашон
Юлдузларин шод ўйнадим.
Сен Менинг осмондай бепоён
Васлимга тўймадинг, тўймадинг.

Сен қолдинг абадий хотирам,
Балки мен дилингдан кетмадим.
Мен Сени билмадим, бокирам,
Қадрингга етмадим етмадим.

...Юлдузлар учдилар бешафқат,
Қундузлар кўп ёниб ўчдилар.
Кечалар ўйларим бетоқат
Фарёд-ла Сен томон кўчдилар.

У кўчган ўйларим мен билан,
Дилингдан жой топмай қайтдилар.
Кўйингда кўкларга тикилган
Кўзларим бир қўшиқ айтдилар.

Бир қўшиқ айтдилар қадрсиз,
Қадрсизлик афсуни ёнди.
Ва энди пойингга сабрсиз
Сабрсизлик қайғуси томди.

Сен кўчиб ўтурсан бегумон.
Бешафқат сен босиб ўтурсан,
Мен ғамгин чайқалиб жонажон
Қунларга бош уриб оқурман...

Ой булутни синдириб борар,
Бўлинади булут парчага.
Сени сўраб дилим ёлворар,
Умид билан боқар барчага.

Сен кимнинг кўзидан жой олдинг,
Жой олдинг кимларнинг сўзидан.
Ё сен кимда боғланиб қолдинг,
Олисдами дилинг ўксиган.

Мен талатўп одамлар ичра,
Излаб сени соҳибжамолим
Гоҳ зардоблар оғулар ичар,
Хаёлингдан жудо хаёлим.

Тонгни, тиниқ осмонни,
Сен гулларни яхши кўрасан.
Ғам, қувончни, балиқ, илонни...
Ўзинг қаёқларда юрасан.

Мен биламан, сўзинг мукаммал,
Қулишинг — юлдузлар жарангги.
Мен биламан, сўзинг мукаммал
Тингласам, тайиндир ўлмагим.

Йўқ кўкларга кўтарар мени,
Кўнглимни кўтаргай фалакка.
Тасаввур энгикар: бу сенми,
Сизмаган ҳисларга, юракка.

Агар кўзларингнинг зиёси
Тушиб қолса бизлар томонга.
Уйғонарди ўзбек даҳоси,
Самарқандда ё Хуросонда.

Маили, боқмай қўя қол ерга,
Даҳолар қўзғалиб кетмасин.
Ёлвордим борлиққа, тақдирга,
Хаёлингдан жудо этмасин.

СЕНИНГ НИГҒҲИНГДА ЮЗ ОЧАР БАҲОР

* * *

Беморлар
қардошларим
тузаласиз сиз.

Нозим Ҳикмат

Беморлар,
азизларим,
соғайиб кетасиз.

Тузаласиз хаста юраклар.
Беморлар,

Сиз бемор эмассиз
Фақат қачондир
кимгадир
айтолмай қолгансиз
қувончингизни,

меҳрингизни,
севгингизни.

Балки бу андиша,
андиша.

Беморлар,
Сиз бемор эмассиз,
Фақат қачондир
кимгадир
тўкиб солмагансиз
нафратингизни,
қаҳрингизни,
ғазабингизни.

Балки бу оқиллик,

Балки назокат
Балки бу назокат тўнини кийган
қўрқоқлик.

Беморлар,
Сиз бемор эмассиз,

Фақат қачондир
тушиб қолгансиз
боши берк кўчага.
Шунда тор келгандир имконлар

Балки бу Елғизлик.
Беморлар,

Сиз бемор эмассиз
Фақат қачондир

кимгадир
ҳасадлар қилгансиз пинҳона.
Балки бу ҳорғинлик,
Балки асабдир,

Балки бу ҳасадлик
сиадаги азалий.

Тан олмоқ даводир,
Ҳасад нимага,
Тан олмоқ шифодир
Ўзингдан зўрни.

Беморлар,
азизларим,
соғайиб кетасиз.

Тузаласиз,
хаста юраклар.
Хасталик хасталик эмасдир,

Оғриқ оғриқ эмас буровга олган:
У — ишқдир,
нафратдир
қачондир

кимгадир
айтилмай қолган
у — ғашлик,
ҳасаддир,
сездирмай

дилингизнинг
туб-тубидан жой олган.
Беморлар,

азизларим,
ишонинг,
соғайиб кетасиз.

Тузаласиз,
хаста юраклар.

Ҳали ҳам кеч эмас,
Йўқ, ҳали кеч эмас!
Оёққа туринг.

Пешвоз чиқинг ўша зотларга,

Қимшики сеvasиз дадилроқ айтинг.
Қимки ғашингизни келтириб қўймас,

Қимки аблаҳдир,
Қўрқманг,

Сизни дарров ўлдириб қўймас
Кўзига қаттиқроқ тикилиб айтинг:
«Сиздан жирканаман!
Нафрат қиламан!»

Шунда юрагингиз бўшаб
ишонинг,
Йўқолиб кетади оғриқлар.
Шунда улуғ дилингизга таъзимлар қилиб
Чопиб келадилар

дунёнинг
бурчак-бурчакларидан
сизсиз яшай олмас
дўстларингиз ҳам.

Дўстларки бор — кенгайди имконлар.
Дўстларки бор — ганим хастаҳол.
Дўстларки бор...

Тузаласиз,
хаста юраклар.
Соғлиқ — дўст.
Вақтинча адашган бир дўст — ҳасталик.

Хасталик — бир одам
ўзи ҳақ бўлса ҳам
ишидан ҳайдалган.

Бир куни қайтади адашган соғлиқ.
Ишига қайгади бир кун ҳақ одам.
Беморлар,
азизларим,

соғайиб кетасиз.

Тузаласиз
хаста юраклар.
Шифоси бор йўқолган соғлиқнинг.
Шифоси йўқ:

узилган ишқнинг,
бузилган эрқнинг.

Шифоси йўқ:
тутқун исённинг,
айтилмай юрагингда ётган
достоннинг.

Бир куни қайтади адашган соғлиқ.
Ишига қайтади бир кун ҳақ одам.
Беморлар,
азизларим,

ишонинг,
соғайиб кетасиз.

Тузаласиз,
хаста юраклар — юрагим менинг.

ОЙНИНГ КУЛГУСИ

Менинг кулгим келаётир жуда ҳам,
Жуда ҳам яйрагим келмоқда, қаранг —
Ғалаба олдидан полвонда мубҳам
Ғайрат қайнагандай — турибман аранг.

Бу давра жуда ҳам жиддий ва сипо
Яхшиси ҳам чиқиб кетганим маъқул.
...Тирбанд йўловчилар гурунги аро
«Ваҳший» қаҳқаҳамни босаман нуқул.

...Энг ички, энг четки хонамни қулфлаб,
Порлоқ деворларга тикилиб туриб,
Омадсиз полвондай юбордим «уф»лаб.
Ҳей, кулгу! Кела қол энди гупуриб!

Силкиниб кела қол, ҳей далли истак!
Силкиниб-силкиниб келасанми ё?!
Бу шифтлар пастакдир бу осмон пастак,
Баландлаб-баландлаб учар бўлсанг о!

Бу зотлар майдадир — сиполар майда,
Сенсиз юраверса... — ҳурга ўхшайсан!
Сен балки танбурда! Сен балки найга
Айланмаган қамиш ичра яшайсан?!

Уларнинг ҳолига тушдимми? Наҳот —
Хабар бериб келмай қўйган меҳмондай
Кутдирдинг эй, қисқа — эй, узун ҳаёт!
Эй, сафо ғалаён, эй вазмин ҳаё!

Сенинг лутфингга зор бўлмаган зот йўқ,
Дарахт йўқ, замин йўқ гул йўқ ҳеч қачоқ!
Сенинг лутфинг билан мағлуб бўлар ўқ,
Сенинг лутфинг билан тозадир осмон!

Чироқни ўчириб кўзим юмаман,
Манглайда сезаман меҳринг, қўлингни.
— Хуш келдинг!
Хонамни нурга кўмасан!
Ҳеч ким тўсмадими йўлингни?!

Э, уйқу қаёқда!
Нимага жимсан?
Нечун сен сукуват шаклида кулгу!
Қани, бир ҳайқиргин!
Шодликми, кимсан?
Қани бир шарқира! Э, озод туйғу!

Сен билан ўйинга тушсин деворлар,
Ташланиб-ташланиб майлига кулсин!
Қўшнилари уйғонсин!
Хур сайёралар
Ешланиб кўзлари ёғдуга тўлсин!

Менинг кулгим келаётир жуда ҳам,
Гарчи адо бўлганим йўқ ғамлардан.
Олам сенинг зарбларингдан тиграсин!
Фориғ бўлсин сенга муҳтож дамлардан!

Бир аёл сочлари гулхандир,
Кўзида офтоблар порлайди.
Гўзал деган сўз жуда камдир,
Қошида гўзаллик торайди.

Кенгайди гўзаллик туйғуси,
Бир қушга айландим... Айландим.
Қўрқаман дилда ишқ қайғуси,
Учмоққа шайландим... Шайландим...

Қўрқаман, бормоққа қошига
Кетмоққа қўрқаман, қўрқаман.
Барибир Мажнундай бошимга
Савдолар ёмғирин тўкаман.

Бу гўзал қошида майлига
Қайғуларга тоабад тўлсам.
Бу гўзал қошида мен нима
Хаёлига фуқаро бўлсам!

Барчинойдан бир чопар келди,
Хабар келди мушфиқ паридан,
Йўллар пастда қолди ўралиб,
Кўзлари тўрг муштипаридан.

Хабар келди — чайқалди сукут.
Хабар келди — буюк ҳаяжон.
Хабар келди — қўзғалди вужуд.
Хабар келди — тўлғонди осмон.

Қирлар ортда қолди думалаб,
Йўллар пастда қолди ўралиб,
Қўлларини чўзди думалоқ
Осмони бор Қўнғирот аҳли.

Тоғлари-да, боғлари-да, шан
Тонглари-да туш кўрар ҳали.
Қўлларини чўзди бепоён
Замини бор Қўнғирот аҳли.

«Барчинойга қилинган таклиф
Ҳақоратдир менинг элимга,
Ерликларнинг муроди маълум,
Завқ туймоқдир чашми селингдан».

Етиб борсам, қалмоқлар, билинг,
Сизни қамаб-қамаб қирарман.
Хуш қол Бойсун-Қўнғирот элим,
Қайтиб келсам даврон сурарман»

Билакларга сиғмайди ғайрат,
Торлик қилар ғазабга қалби,
Отилмаган ўқмиди нафрат
Қонларида тошади алпинг.

Осмон етти букилур
Юлдузларда тўкилур,
Бир оҳ урса Алпомиш
Тоғлар лос-лос сўкилур.

«Йўл солди энди жуда баландга,
Чиқар энди тулпорим қанот!
Хуш қол, энди қонли аланга —
Она шаҳрим! Аҳли Қўнғирот!»

Наъра тортди али йигит биринчи бор,
Булутларга найза бўлди Бойчибор.
Атрофида шамол эсди ғув-ғув,
Мард юракни босиб келди бир қўрқув,

«Наҳот энди Барчинойга кечиксам,
Мусофир бу йўллар аро ичиксам.
Бойчиборим ўқ бўл қойил қилойин,
Қалмоқларга бориб қирон солойин!»

Учар отнинг учқурлиги жуда ҳам оз кўринди
Қўрқув реза тер бўлди-ю, манглайда боз
кўринди,
Бу бир шундай қўрқувдирки, бу бир шундай
хавотир,
Бундан кўра шум йўлларда ўлгани соз
кўринди.

Ўлим билан дўст тутинар ботирлар,
Элларини кўз тутқизар ботирлар,
Фақат душман ёмон хабар, ночорлик,
Фақат душман ёмон ўй-хавотирлар.

Шундай қўрқув ботирларни тарк этмасин,
Шундай қўрқув дилларига доим тўлсин,
Биздай нўноқ бу қўрқувни шарх этмасин,
Бу қўрқувга олам-жаҳон шараф бўлсин!

Айлансам мен севдан айландим,
Айлансам айландим кўзингдан.
Мен неки шикоят айладим,
Дунёдан эмасдир, ўзимдан.

Етмасам ёлвордим хаёлда,
Хаёлда сочингни ўпардим.
Мен кимман... қизариб ҳаёдан,
Қип-қизил изтироб тўкардим.

Юрардим қомат тик, бош баланд,
Юрардинг муаттар нур сочиб.
...Кўксимнинг қай ери тош, баланд,
Қай ери то ҳануз эҳ... очиқ.

Сафар қилсанг оқ йўл, болам, омон юр,
Разилдан қоч ва оқиллар томон юр,
Укаларинг соғинтирмай келиб тур,
Ҳеч бўлмаса икки энлик хат бит, болам.

У ёқлик ҳам ўзимиздай хилма-хил,
Яхшилиқда ҳамма қўшни Нормас бил,
Бир дўстни деб бир дўстингни сотмагил,
Дўст орттиру дўстларингни тенг тут, болам.

Иғвогарнинг қулоқлари жуда узун,
Хиёнат бу — ўйламасдан айтган сўзинг,
Ўйларингни айтар кўзгу икки кўзинг,
Бад ўйларни бошгинангдан итқит, болам.

Донги чиқмас бир якка от — ёлғизлик,
Ўз жуфтидан жудо қанот — ёлғизлик,
Айтиб бўлмас унсиз фарёд — ёлғизлик,
Ёлғизланма, яхшиларни дўст тут, болам.

Сафар, қилсанг уйдан кўнглинг тўқ қилгин,
Лекин ғийбат бор жойларда йўқ бўлгин,
Шоир бўлсанг ёмонликка ўқ бўлгин,
Дардлиларнинг дилларини ёрит, болам.

Элга қалбинг берган қалбнинг бунёдисан,
Сен заҳматга эгиз халқнинг зурёдисан,
Пастлик қилма Алпомишнинг авлодисан,
Муҳтожларнинг ғамларини арит, болам.

Йўлинг очиқ бўлар, бўлсанг сен очиқ қўл,
Овмин энди, полапоним, сенга оқ йўл,
Бир тилагим: қайда бўлсанг саломат бўл
Ва уйдаги эркалигинг унут, болам.

ҚАДИМ ОҶАНГЛАРДА

(Шу номли туркумдан)

ҚУШИҚЧИ ҚУШИҒИ

Қўш ҳайда-ю, қўш ҳайда,
Ҳайдамасанг нон қайда,
Иродангни қаттиқ қил,
Лекин ерини бўш ҳайда.

Кимга ҳам етар эди
Илтижо, унларимиз.
Шу қўшиққа суяниб
Ўтмоқда кунларимиз.

Илмни хор эгдилар
Бу жаллодлар, каззоблар.
Илмга зор эгдилар
Болаларни азоблаб.

Бечоралар ўззукун
Қўш ҳайдаб, уруг экар,
Кўзларига юлдуз, тун
Офтоблар ботиб кетар.

Сўнгсиз меҳнат далалар
Умидларни парчинлар.
Оҳ, алпомиш болалар!
Оҳ, қизлар — ойбарчинлар!

Дунё ҳам не учундир
Нўноқ табибга ўхшар.
Меҳнат ўғли беилм
Бойваччалар ўқишар.

Бу жаллодлар, каззоблар
Ҳаммани хор эгарлар.
Ҳалолликни азоблаб,
Ҳаромни ёр эгарлар.

Қўш ҳайда-ю, қўш ҳайда,
Ҳайдамасанг нон қайда.
Иродангни қаттиқ қил,
Ҳўкиз, ерни бўш ҳайда.

Мен сенга ҳасратимни
Айтаяпман жимгина.
Тушунмайсан дардимни.
Сен нима, подшоҳ нима.

Элу юртни эзишар
Салтанатнинг иглари.
Ҳаммаёқда кезишар
Амирнинг йигитлари.

Орқасин зина этар,
Зина этар бетларин.
Ижарага қўйишар
Виждону вужудларин.

Ҳаммасини қўй каби
Бўғзидан сўяр эдим.
Бу итларнинг кўзини
Бирма-бир ўяр эдим.

Лекин уйда бир этак
Гўдакларим кутишар.
Уларга дардим эркак
Тушунмас, қон ютишар.

Кўраяпсан мен ҳам бир
Ночорликдан задаман.
Кўраяпсан мен ҳам бир
Ожиз, гутқун бандаман.

Қаттиқ дардим пинжида
Изтиробга урдим тўш.
Менинг кўнглим бўш жуда,
Лекин шудгор каби бўш.

Умидларим сарғайиб
Ситам ўтди бу жондан.
Умидларим дон бўлсин,
Ун бўлсин тор имконда.

Қўш ҳайда-ю, қўш ҳайда,
Ҳайдамасанг нон қайда.
Иродангни қаттиқ қил,
Лекин ерни бўш ҳайда.

Хайр!
Ғамгин ўйлар ортилган оташ арава!
Тинмай таши бор бисотимизни.
Хайллар — чувалган калава,
Чувалтирар ҳаётимизни.

Сен каби учади узоққа
Қолдириб бизларни, —
Ўз уясини.
Жонимиз тушгандир тузоққа,
Бир у ёққа,
Бир бу ёққа,
куямиз.

Майли сен юриб тур тинмайин
Ҳаловатни таши,
Оромни таши,
Уч!
Сенинг белинг синмайди!
Сен — поезд шаклидаги бурч!
Ичингда нафратлар қайнайди.

Сенинг белинг синмайди!

Паҳлавон йигитлар
                                тўлдирган белингни,
Унутиб қўймагин фақат элимни.

'Эшак ҳанграйверар.
Итлар ҳуради.
Карвонмас.
Зилзила эмас.

Наҳогки...
Бу элнинг зўрлари писиб юради,
Бор-йўғи ўтмоқда бир тўда боди.

Қишлоқ ухлаб ётар,

(малолли аҳвол) —
Элсиз қолган улкан мамлакат мисол.
Бу ернинг зўрлари қайда юради,
'Эшак ҳанграйверар!

Итлар ҳуради!
Қайга кетган ўзи
Тўмарис,
Широқ,

Сафарда ўлганми
Алпомиш,
Темур,
Кўкка ким боғлади

Улуғ
Бекни
Шоҳ!
оҳ!
Рух!

Қайда?
Қайтар
Кобулдан Бобур?!

Ҳайрон қолган
шалпанг

қулоқ
кучукми,
ўйга толган
отми,

хўр-озми?
Кимдир?
Сарагон бўлса ҳам
нима учундир
муштипар ўриклар
титрайди дир-дир!

Сен ўзи кимдирсан, эй жафокор тош,
Нега кўринмайсан кўзимга бир зум?!
Сабабин айтолсанг ўзим эгай бош
Не учун зуғум?!
Гуноҳим нимадир?

Қулогим шарпангни сезади шундоқ,
Бошим зарбаларинг аро талошдир.
Кўрган уят қилар тортай десам оҳ,
Йиғласам уятдир...
Қоним — кўз ёшим!

Э кўзлари

томчи

қуш,

Э, патлари мулойим.

Нечун келдинг?

Пастга туш,

Қуним тинчдир.

Тинч ойим.

Ҳар гал умид ўчганда,

Ҳушим бошдан учганда,

Келар эдинг,

ёлғизлик

ё мусибат қучганда.

Кўзгинаси — томчи сўз,

Патгинаси оловим!

Шамолларда эркин суз,

Кенгликларда наво қил!

Ё айт!

Қайдан келдинг айт,

Ёв босдим юртингни?

Бошгинанга мусибат

тушиб

мени кутдингми?!

Томчи-томчи кўзларинг,

Қуш тилингда бўзладинг,

Инсон бўлдим

нега

мен

Кўмак қўлим чўзмадим?! —

Сен ёлғиз қолганингда,

Умидсиз толганингда

Қутиб ўтирмас эдим

Сабоғинг олганимда.

Нолаларни қисқа қил,

Ҳасрат қилма ҳаётдан,

Мени сўздан қисгандир,

Сени эса қанотдан...

Ў, бунча тез ўтмоқда
ялт-юрт
тиғлар
бошимда,
йиғилар
шундайин
ёшимда,
савдолар

қошимда.
Бу дордир,
пичоқнинг дамича
бордир.

Йўқ.
Ханжар дами.

Вақт бу...
Эполмасам — ғамим.

Тиллашсам
бахт бу.

Дўст
У
Ғаним.

Фақат аллоҳ мангу —
Фақат Ватаним...

Йиқилиб
кетишдан

қўрқаман,
қиличнинг дамига ўхшаган...
Вақт бу...
Йиқилсам,
Бағрингга йиқилай
Юртим,

Бағрим —
Фақат ўзинг

қўллагин,
Тангрим.

Қиличнинг дамига ўхшаган...
Вақт бу...

Қонар...
Қонлар
оқар оёқларимдан

оқар
қилич янглиг
сўқмоқларим-да.

Кўзларингда қулган чечаклар,
Қувонган қушчалар лабингда,
Пойингда чайқалган эртақлар
Оҳ урар оҳ менинг қалбимда.

Сен кетиб борасан кўзингда,
Сўзингда жаҳонни қулдириб.
Ва бунда қоласан — ўзимда —
Ўзингни кетасан ўлдириб.

Сен кетиб борасан ўликлар
Оҳ уриб қарайди бўйингга.
Сен кетиб борасан бўлаклар —
Бўлаклар бўйингни ўйимда.

Сен кетиб борасан, тириклар
Оҳ уриб қарайди ўзингга.
Сен кетиб борасан тириклар
Тирилар югуриб изингдан.

Мен қишлоққа ярим бегона,
 Мен яримни қайдан топаман.
 Нега ҳайрон қоласиз, она,
 Бу шаҳар кийдирган европадан.

Йўқотганман.
 Йўқ, тонмаганман.
 Хижолат қадалар бўғзимга.
 Нега ҳайрон қарайсиз, она,
 Бу шаҳар бахш этган сўзимга.

Чақирардим сизни опалаб,
 Шеър ёзардим аммо она деб.
 Сунъийликдан эди хафа қалб,
 Сохталикдан кўнгил ғамлар еб.

Энди билсам...
 Энди сунъийман
 Сохталикка дунё тўладир.
 Қутуларми бундай кийимдан,
 Йўқ, айрилса тайин ўладир!

Мен қишлоққа ярим бегона,
 Энди қайдан топай яримни.
 Нега ҳайрон бўласиз, она,
 Кўриб «бундай либос»ларимни.

Нега бундай қарайсиз менга —
 Балад тоққа боққан боладай.
 Қалтирайсиз жовдирайсиз,
 Қўлингиз қовжироқ... толадай.

Ўтрик эмас...
 Укрик эзмоқда
 Бу бағримни, бу бардошимни.
 Қўксингизга қўйгим келмоқда
 Савдоларга тўла бошимни.

Жуда ҳам кўп...
 Минг йиллар бўлди

Тўйиб-гўйиб йиғлолмай қолдим.
Энди бундай қараманг... бўлди!
Мен ҳам она, сиз каби толдим.

Бироқ сўз йўқ.
Нима деб атай —
Орзу этдим орзуманд қолдим.
Она дебми, она деб айтай,
Энди қай сўз чиқади ғолиб?..

ОРТГА ЧОПАЕТГАН ОДАМ

Унга тоза ҳаво керак,
У бўғилиб яшайди.
Кўкрагида бўлса юрак,
Уни юлиб ташлайди.

Борлигини эслаб кўрар,
Лекин қўли етмайди.
У қаёққа югурар,
Ахир йўли битмайди.

Борлигини эслаб кўрар,
Лекин қурби етмайди.
Унда мажол йўқдир сира,
Қўли қимир этмайди.

Итаради кўксин маҳкам,
Ортга сурар юракни.
Бунга мажол тошилар ҳам,
Эплар ортга юрмакни.

Дод солмоқчи бўлди охир,
Чиқмади ҳеч овози.
Тубан кетмоқ учун қодир,
Пастга қараб парвози.

Гуноҳлари ўсган сайин,
У кичрайиб боради.
Овоз — чумчуқ саси майин,
Юрак — қушча монанди.

У бировни эгмоқ бўлса
Қонга ўхшаб тўларди.
Энди унга тегмоқ бўлса
Қондай бўшаб қоларди.

У судралиб юраверди,
Ўзгармади сиёғи.
У юрганда биров қўли —
Синди биров оёғи.

Ортга қараб юрганда у
Кўрмас не бор ортида.
Одамми у, ё ниҳолми,
Топтар, олиб забтига.

Атрофга бир назр солинг,
Йўқми, шундай одамлар?!
Ўзи олдга қараб олиб,
Ортга томон одимлар.

Унга кўплаб ҳаво керак,
У бўғилиб яшайди.
Кўкрагида бўлса юрак —
Уни юлиб ташлайди.

Борлигини эслаб кўрар,
Лекин қўли етмайди.
Орқасига у югурар,
Олдга қўри етмайди.

Ноҳақликка ён босган дам
Шу эрур тақдиримиз;
Ортга қараб чопаётган
Одаммиз ҳар биримиз!

КҰНГИЛ

Кўкка фарёд қилма,
Барибир етмас.
Сен ўзи кўк каби
   бағрингга қара,
Унинг туманлари
кетарми,
кетмас.
Унинг ўртасида
   қуёшми,
яра.
Уни кулдиrolмас
   ҳеч қачон
фарёд!
Унга ҳеч вақт
   малҳам
   бўлoлмас
фиғон!
Уни кўра билгин —
   бу ҳам бир ҳаёг.
Уни била билгин,
қуёшми
алам.

КҰНГЛИБҰШЛИК

Кўнглибўшлик — ўз кўнглиннга санчилган
 тикан
 Кўнглибўшлик — ғаниминнга очиб бермоқ йўл
 Энди бўш кўнглимни тошдек қаттиқ
 тутаман —
 Ўз зарбидан қонаб кетсин ғайри қўл.

Тоқим ўз зарбидан синсин найзалар.
 Акс ҳол оллоҳга ярашгай фақат —
 Намруд томонидан учган найзага
 Қон сурқаб қайтармоқ — Ундандир ҳиммат.

Мен оллоҳ эмасман, қурашгайман мен —
 То имкон борича, етганча қурбим.
 Қимда ҳиммат бўлса учрашгайман мен —
 Ҳимматсизга қарши қурашмоқ бурчим.

Юртга ҳотамтойлик қилмоқ — қотиллик,
 Ҳар қалай йироқда эмаскан душман.
 Бировнинг юртини босмоқ бедиллик,
 Чекимизга шафқат қилмаслик тушган.

Бу юрт — бебурд қаттиқ ёвларни кўрган,
 Кўрган кўп бераҳм қотилларни ҳам,
 Ғаним болаларни аёвсиз қирган,
 Қирган — юрагига шодлик югурган.

Аммо жанг чоғида тилайман шафқат;
 Ғолиблик чоғида шафқатга тўлинг —
 Бўшкўнгиллик сизга ёр бўлсин, фақат
 Ғаним боласига кўнглибўш бўлинг!

«Мангу ҳадик»лардан сўзладинг менга,
 «Мангу ғийбат»лардан гапирдинг куйиб.
 Ўзгариб кетибсан кўкларга менгаб,
 Мен сенинг қошинга келгандим суйиб.

Улкан сотқинлардан сўзладинг куйиб.
 Мусофир шаҳарда суянч йўқ дединг.
 Мен ҳам майда-чуйда ташвишдан тўйиб.
 Қошинга суянчим деб келган эдим.

Куч истаб келгандим кучли ўйингдан,
 Ҳар гапинг туюлди менга гўё дўқ.
 Нур истаб келгандим нурли уйингдан,
 Менга ваҳиманинг ҳеч кераги йўқ.

Дилим хуфтон бўлиб ўйингдан чиқдим,
 Еп-ёруғ кўчалар қора туюлди.
 Таниш кўчаларга бошимни суқдим,
 Дилимга ёлғизлик ғами қуюлди.

Бу хуфтон дил билан борай қай дўстга,
 Қўрқдим— унинг дилин қаро қилмай деб.
 Бу ҳолда чалинмай бир таниш кўзга
 Ёлғиз юрдим, ёруғ дўстлар ғамин еб.

Қоронгу кўчалар жонимга тегди,
 Қисқа ёлғизликнинг узун ғамлари.
 Бирдан бу ғариблик бошини эгди,
 Қувди ғурур бирдан бу аламларни.

Сархуш йўловчининг олдига бордим,
 Чекким келмаса ҳам сўрадим чекиш.
 У гўё нигоҳи билан ёлворди,
 Эҳ, афсус чекмаслик қандай ёмон иш!»

Мен унинг кўпгидан ғамини қувдим,
 «Қара тоза ҳаво, ёруғ кечалар!»
 Мен гўё нурларга дилимни ювдим,
 Ўтқаздим дилимга нурдан кўчатлар.

Дедим бир дўстимнинг эшигин қоқиб:
Қара, тоза ҳаво, ёруғ кўчалар!»
«Нега келмай қўйдинг роса туюқдим,
Уйингга қўнғироқ қилдим нечалар!»

Сенинг сўзинг бунча хушдир поксан сен,
Сенинг кўнглинг дунё қадар ёруғ, кенг.
«О, дўстим, сен бугун шодсан бунчалар,
Қара, тоза ҳаво, ёруғ кўчалар!»

«Талабалик йиллар қандай зўр эди,
Мусаффо курсдошлар... дилбар кечалар!»
Мен ҳамон бир гапни такрорлаб дедим:
«Қара, тоза ҳаво, ёруғ кўчалар!»

У ҳайрон бўлди-ю, тагин жилмайди,
Нурнинг ипак тани тилга тўшалар.
Мен ҳамон бир гапни такрорлар эдим:
«Қара, тоза ҳаво ,ёруғ кўчалар!»

Қарайман тисланар маҳкам деворлар,
Тикланиб қарайман шифтлар пастдадир.
Ҳар кеча билдимки, кўндир беморлар,
Ҳар кеча билдимки дунё хастадир.

Балки мен адашдим,
Ахир йўлдаман.
Изим зич туманлар бағрини тилди.
Балки йўл бошига қайтган йўлдаман
Билиб адашмадим, адашиб билдим.

Агар алданмаса ноҳақдир одам.
Фақат одамизод сиғинса ҳақдир.
Яшаш — зудлик бақо, абадий мотам
Абадий эзгулик каби мутлақдир!

Қўшиқ бу руҳ экан — қувонч нолалар,
Сўз — руҳлар шуқуҳин ташигувчи тан.
Йўллар — бахтга қараб чопган болалар,
Уйғонган оғриқлар — саодат — ватан.

Қаро кечаларни, тунларни ўйган
Қундуздай бағрингда давомлар этсам,
Намозшом саждага бошини қўйган
Қуёшдай бағрингга сингиблар кетсам!

ЕНАЕТГАН АЁЛ

Кейинги йил ичида Ўзбекистонда
270 дан зиёд аёл ўзига ўт қўйди.

(Газетадан)

Етмиш йил...
Аслида оз фурсат эмас,
Етмиш йилда ахир, кексаяр одам.
Ватан умри учун қисқа экан, бас,

Шу оз вақтда ватан
кўп чекди мотам.
Сал кам қирқ йил яшаб шу юрт ичра мен,
Кўплаб подонларни шод-хуррам кўрдим.

Тоғларга
кўкларга
орнати тешг —
Шердил йигитларнинг бошин ҳам кўрдим.
Вза қаторидай кўк-оқ тизилиб,

Оналар кетмоқда!
Болалар кетар...
Қолганлар армони кўздан сизилиб,
Секин оҳ уради —
кимга ҳам егар!
Эркаклик гурури қолдими дейман
Уйғон
деб
тошларга
ёзаман
ўйиб.

«Наҳот мен ўзимнинг ғамимни ейман»,
Наҳотки Аёлни унутиб қўйдик.

Тўйдик!
Унутган зотлар кетдилар,
Дорларга осилиб...
Дорсизлар қолди.

Жўгарини сотиб
«Туя» едилар,
Туясини сотиб,
дорсизлар қолди.

Туз ёғар осмондан она кўзига —
Ғамгин оролларга
Туз ёғар ҳайҳог!
Ахир қасд қилмасдан Аёл ўзига,

Тўнкаларни ёқса,
Уйғотса фарёд!
Йўқ...
Мунис жигарлар бизни кечиринг,
Опалар,
сингиллар,
кечиринг бизни!

Тенглик сўзин қоғозлардан ўчиринг,

Унутиб қўйибмиз опалар сизни!
Тенг меҳнат қилибсиз,
Ҳаттоки кўпроқ,
Овора бўлибсиз,

Сурф излаб бироқ —
Кн, алвон қилибмиз,
Шнор илибмиз
«Улуғлаб»

Сизларни
Нодон билибмиз.
Бўларди бошласак аввал «юриш»ни —
Қарорлар кутмасдан қайта қуришни!
Қўрқоқлик қилибмиз —
«Қайдан билибмиз?!»

Тенг қилдик дебмизу,
Пастга урибмиз.
Кўтардик дебмизу,

Лоф-қоф сурибмиз.
Турмушга келганда
ўйлаб турибмиз.

Сиз муҳтож экансиз...

Сиз муҳтож экансиз
Меҳрга,
Ҳаққа,

Айланиб қолибсиз

Муштипар халққа!
Оналар,
сингиллар,
келиндлар,
келинг,

Сизмас,
Мансабпарасат
Олчоқлар
Куйсин!

Аёллар!
Эй, азиз мушфиқ жигарлар!
Жизганақ меҳнатдан
Қочоқлар

Куйсин!
Имонсизлар куйсин!
Омонсизлар ҳам!
Муаллақ кўчкинлар —
маконсизлар ҳам!

Юрт қанча замонлар доғларни кўрди,
Қадлари букчайган тоғларни кўрди.
Бунчалар жафодан жудо бўлмаган
Кўксида тоғларча оғларни кўрди.

Аёллар ёнмоқда!
Ори баландлар!
Оналар ёнмоқда!
Бу ҳаёг тўнгач!
Ватан тимсолидир
Бу муштипарлар —
Аёллар ёнмоқда!
Эркаклар сўнгач!

Туймоқ мумкин
кўз ёшини
қоғоздан,

Суймоқ мумкин
сени
қоғоз
сўз билан.

Мен айрилдим.
Аламларим бехосдан

Ўймоқ бўлди
дилни
қоғоз
кўз билан.

Қоғозлардан боқаяшман.
Ўқмадинг.
Сенга недир ноҳос...
Суқландинг.

Бошқачароқ...
қоғозларга юз буриб
Таъзим қилиб кетдинг.
Дилим қулфланди.

Бу сувратни қандай чизай қоғозга,
Кетганингни қандоқ қилиб чизайин.
Оҳ, атрофим тўлди турли овозга.
Узун,

қисқа...
қандоқ қилиб узайин.
Айгайлик гул,
жуда гўзал,
суюмли,

Қўл чўзаман.
Ётмас.
Гул-чи...

яшнайти.
Менда ғурур борми
қўлим...
туйдингми?
Гадоларнинг қўлларига ўхшайди.

Бир дўстим бор
Адр ортида
Бир илонга қилар дағдага.

Бир дўстим бор
Кўз олдимда
Бир илонга қилар дағдага.

Доғ туширмас асло «имон»га
Кетсам аврар
Йўлини билар.

Бир дўстим бор
Нуқсонларимни
Мақтаб-мақтаб элга ёяди.

Юрар бўлсам
Бу сўз изидап
Оёқ тояди.

Уйғониб кетаман.

Қайдасан?

Мен титраб

излайман

ёноқларингни.

Балки ҳув инграган найдасан,

Исинмоқ бўламан

Мусиқага

Мен Босмоқ бўламан титроқларимни.

Бир мудҳишлик сезилар

Билинади олдиндан бари.

Ғажга ўхшаш недир эзилар —

Дилда аввал билиш «бахт»лари!

Демак, кетган бўлишинг керак!

Ҳақ одамга

Жудолик

Насиб —

Тўғри сўзга

Жазо

Муносиб!

Қайдасан?

Қақшадим,

Музладим.

Тўндим.

Сўндим ва кўкардим.

Тақдирга кўндим.

Паноҳ топай десам киприкларинг йўқ,

Оҳлар урай десам оғушинг йироқ.

Ухлаб қолай десам

йўқ

киприкларинг ўқ,

Ўлиб қолай десам, кўк йироқ,

йўқ, тупроқ —

Вужудим бор ташна.

Дилим бор қақроқ.

Сен қайларда юрибсан яшнаб,
Мен овози чиқмаган
бақроқ.

Қанча чақирмайин қақшаб,
Тингламайсан бироқ,
Эшитмайсан бироқ.

Сен кўкларда яшайсан,
Яшин урган дарахтга ўхшаб,
Мен ерларда яшайман,
Яшин урган дарахтга ўхшаб,
Яшин урган дарахтга ўхшаб
Ҳақми, ноҳақмисан,
«Шафқатсан» —
Сен гўё ҳоқиму,
Мутлақсан.
Мен ҳақиқатман!
Сен эса...
Ҳақсан!

Мен оҳлар урганда сарғаяди
ҳар ёғим,
Мен оҳлар урганда
Музлаб қолар тупроғим,
Мен сени эслаганда
кўкларга бўй чўзаман,
Оҳларимни пешонамга юлдуз қилиб
тизаман,
Алашимни юрагимга офтоб қилиб
чизаман.
Армонимни
кўкрагимга
ой қилиб чизаман,
Ситамингни
вужудимга
ёй қилиб чизаман!
Тингламайсан бироқ,
Эшитмайсан бироқ.
Мен ғамгинман ва бахтиёрман!
Сен — Осмон.
Мен — Тупроқ.

Ухламоқ унуттиш эмас, йўқ,
Уйғонмоқ бу дуч келмоқ эмас.
Юрагимда ўчаётган чўғ —
Ишқ эмасдир, умид ҳам эмас.

У шунчаки шуурсиз кунлар,
У шунчали топилмаган йўл.
У хотирог...
                                чирсиллаб синар,
Нажот сўраб узатади қўл.

Уйғонмоқни қилмам ихтиёр,
Уйғонмоққа йўқ менда мадор.

Топг дунёдай босар кўзимни,
Ўйлар билан кечди бу тушим.
Ёритар юзимни, изимни
Фикрларининг ҳорғин учқунн:

«Зулумотда дунёнинг юзи
Янада оқ кўринар...

оппоқ.

Қуюқ қоронғулик аро зил

Оппоқ жаҳон маъюдсир бироқ...

Дунё нима?

Нечун одамлар —

Иш, турмуш деб

чекишадн ғам?

Ўйдан ташланади қадамлар,

Юргдан бошланади Дунё ҳам.

Мен ким ўзи?

Туплар уйқусиз

Олам ҳақда

ўйловчи одам,

Ўйлаганим оламмас,

олам —

Олисдаги меҳрибон онам.

Дунё нима?

Донолар тун-кун

Изтиробда

Нечун чекар ғам?

Ўйлаганим дунёмас, чунки:

Дунё — менинг касалманд болам...

чунки:

Биласанми, бўрилар
Қандай қувлайди
Ойга қараб ҳасратли узун.

Биласанми, қўрқоқлар
Қандай қувлайди
Нажот майдонига чопган мард изин.

Биласанми, мен ҳам
Қандай қақшадим,
Сени излаб кимлар билан яшадим.

Кўргандай бўлдим дўст
Сўзида сўзингни,
Қиз-жувонлар сиймосида юзингни.

Биласанми ўзингни
Қандоқ изладим,
Бағримни ковладим, тузладим.

Қаҳратонда бошпанасиз
Тойчоқларнинг
Тўниб қолган додлари тунни қандоқ
бузади.

Варрагини соғинган
Бола каби
Бўзладим.

Биласанми, қандоқ йиғлашар
Сени севганлар
Ичаётган болларини оғу дея ўйлашар.
Қандоқ йиғлашар
Биласанми,
Сени севганлар!

Ичаётган
Оғуларин
Бол деб ўйлашар!

Хаёт асал деб,
Хаёт бахт деб,
Дуч келганга сўйлашар.

Қандоқ тиз чўкишар кексалар
Жойномозга
Дуога,

Нажот сўраб
Илтижолар қилар
Худога.

Қандоқ ўксинади
Кўз ёшисиз
Хасталар.

Ўлган парвоналар...
Садоқатли
Қурбонлар

Қайта ўлмоқ учун
Келар
Дунёга!

Биласанми,
Сени қандоқ
Изладим узоқ.

Музлагани каби
Қўзичоқнинг
Оёқлари,

Бўзлагани каби
Онаси
Қўзичоқ.

Мен сени қандоқ топдим,
Қовурғамни қўйиб юборди
Темир тоғли қўллари алпинг.

Афсус, сен фақат
Излаганимни эмас,
Биласан топганимни...

НОРМАМАТ БАТРАКНИНГ ОҒИР ҚИШИ ЕКИ ҚАҲРАТОН ҲАЁТИ

Гала бобонинг айтганларидан

Баргчалар шивирлаб уйларга кирди,
Қиқирлаб чиқишди тағни уйларда.
Нормама баҳорга зўрға улгурди...
Қочиб улгурмади оғир ўйлардан.

Бу лаънати қишнинг умри узунми
Бу баҳор дегани бормиди ўзи?!
Бир йўла баридан кечмоқ тузукми —
Бир сесканиб... тушди арқонга кўзи.

Бу ўзи нажотми боқди арқонга,
Бу ўзи ҳаётми атрофга боқди.
Кетмасми осилса агар армонда,
Ва ғариб уйига қараб тутоқди.

Сесканиб тушдими, яшашга муштоқ,
Сесканиб тушдими, жопи шириндир.
Жонидан тўйганлар сесканмас бироқ,
Бироқ ботирлар ҳам сесканмас ахир!

Бостириб келарди ўйлар ҳам қатор,
Муҳтожликнинг қора шарпаси булар.
Босқинчи ўйлардан туйғулар абгор,
Бу оғир ҳаётдан абгор туйғулар.

Бостириб келарди ўйлар бешафқат,
Бешафқат замондай кечарди кунлар.
«Замон — қози, қилмасмиди адолат
Олмасмидим мен ҳам қасослар, ҳунлар!»

«Ҳунлар олмасмидим абгор умримга,
Қасос олмасмидим кечмишим учун.
Йиғлаб ўтирмасдим бемор қадримга,
Адолат шоҳ бўлса, ёруғ бўлса кун.

«Инсоф борми ўзи, адолат борми?!»
Назариди шундай қаттиқ бақирди.
Гўёки деворни суриб юборди.
Бўғзида қотди сўз. Томоғин қирди.

Аммо ҳайқирмоққа йўқ эди мажол,
Яна хаёл сурди бемажол хаёл.
Ҳаётми, нажотми, ғамми, арқонми —
Чайқалиб турган у — нима? Армонми?!

1

Мен унга осайин ўзимни,
 Бўлса зулфинг шафоатли дор.
 Тилкалаб кўр, кўр, кўр кўксимни,
 Унда ишқдан бошқа нима бор.

Кўксингга кўмайин ўзимни.
 Фақат инграб юборма дилдор —
 Кўксингга кўмайин кўксимни,
 Ҳаёт берса агар бу мазор.

Бундай қафас ичра юрагим,
 Бу қафасда ургун муҳаббат,
 Мозор каби кўмиб юрагим
 Қийин ахир, қил унга шафқат!

Ўтган улуғлардан сен ҳақда
 Сабоқ олдим, бунча бағринг Тош.
 Сен ҳозирча хаёлсан фақат,
 Мен осилиб турган иштиқ Ёш.

2

Сен ҳозирча саодат фақат,
 Балаңдлардан баланд — эй дилдор.
 Бешафқатлик қилгин, Сен — шафқат!
 Минг озор бер, вафо қил бир бор.

Сен ҳозирча менинг хаёлим,
 Мен ҳозирча тўйиб сурарман.
 Сен қайдасан, менинг заволим,
 Бахтим, сени қачон кўрарман.

Шаффоф хаёл тани зилолим,
 Хаёл суриб толдим бешафқат.
 Сен офтобсан, дорсан ҳилолим,
 Мен тундирман — зулматмас фақат.

3

Нажот сўрар танимда бир қуш,
 Нажот бўлар балки поёнинг.

Сен осмондан буёқларга туш,
Эй, осмондан баланд осмоним!

Эътиқодим бор менинг фақат,
Мен ҳеч кимга сиғинмаганман.
Фақат сендан сўрарман шафқат
Кўп қатори юрган бандангман.

Эса қолгин, эй жонбахш малол,
Мен тайёрман — тилла хазонинг...
Бир томчила бошимга висол,
Мен Ердирман!— Сенинг маконинг...

Ўғлим,
Кўз очиб кўрдингки,
Дунё
бегон уй!

Чидаганга чиқарган буни.
Даданг чидаган.
Онанг аламларини
алла қилиб,

Даданг дардларини
матал қилиб,
сенга сўйлайди,
қулоғингга қуйиб қўйсак

охир, бир кун
биларсан деб ўйлайди.
Уй дегани майда гап.
Уй дегани катта гап.

Куй!— дегани майдадай,
Куй дегани каттадай.
Бор экан-да, йўқ экан,
Оч экан-да, тўқ экан...

(Қара: «оч экану — тўқ экан»),
бундай мардик,
бундай саховат
Ҳотамда ҳам йўқ экан,

Хуллас, Ўртанча ўғил,
Акасига қул,
Кўзлари олов экан,
Чўғ экан,

Лекин андишали,
Талашишга йўқ экан.
Уладими,

Куядими,
Акаси-да!
Хизматини қилиб-қилиб,
Ё жонидан тўядими?!

Акаси «хўжайин»,
мол-қолга қарамас,
мағрур боқар, уялмас,
отаси берган нонни

укасига қиёлмас.
Кўрдингми,
Уртанча оч қолади, оч.
Ҳар қалай иштончаси бор,

Бутунлай эмас-ку яланғоч.
Нега шўрқиллаб йиғлайди ношукур!
Э, гап бу ёқда экан, гап.
Онаси йўқ экан... Узр.

Майли, ҳай.
Ўгай онанинг бари эртақдагидай.
Нима қипти оч қолса,
Рўза ҳам тутган-ку одамлар,

Оғиз очиш шартми?!
Ҳай, лекин яна битта укаси бор
Еш.
Йиғлоқи.

Бақироқ.
У ҳам оч.
Шуниси чатоқ.
Ачинади. Еш-да.

Ўзининг аҳволи маймунга томоша.
Сенинг акаларинг бўлса...
Уй бетон дейди,
Нима, шундай катта юртда,
дейди,
ер камми?

Шуям гапми?!
Онаси бор, отаси бор,
Уртанча эмас,
Қолаверса, сенинг ҳам қорнинг очмас.

Сенинг назарингда
Дунё
бетон уй.

Акаларинг чидамас.
Қишлоқни кўрган.

Шаҳарни суйган даданг қишлоқда
туғилган,
Пиёда эмас,
отасининг гижинглаган оти бор

қишлоқда,
салкам бир қишлоқ келадиган ҳовлиси бор,
мансаби бўлмаса-да,
насаби бор,

яхши кўрар ҳамқишлоқлар,
министрдай иззат қилар.
Аслида бир ишни қойиллатган йўқ,
Аслида халқидан фақат қарздор.
Чоғимда акаларинг
эртакдаги Акага ўхшаш чиқар,
яна ўзи сақласин,
борди-ю, шундай бўлса,
хизматини қил,
«Ўртанча» бўлсанг ҳам,

ўртача бўлма.
Маишатга учгандан
учар чиқар,
чиқар сотқин.

Тайёр яша, лекин муҳтожлик кўрма.
Энди сен ҳам гапга тушун
Энди сен ҳам гапга кир,
Кичкина эмассан,
Ёшига тўлган йигитсан, ахир.
Улғай, акаларинг хизматини қил,
Лекин иззатингни,
ҳуқуқингни бил.

Йиғлама.
Онанг бир оз мудрабди.
Бедор бувинг овози титрар —
Сенга алла айтар,

кулибми ё йиғлабми:
«Алла болам, жон болам
Онангга юпанч бўлгин.
Тасалли бўл бувингга,
Отанга суянч бўлгин.

Бу фарангдир,
Бу оломондир,

Бу Масков,
Бари одам,

Бари дўстдир,
Эмас ёв!

Алла болам, аллаё,
Жопим болам, аллаё!

Бу афғондир,
Бу эрондир,
Бу Деҳли,

Дунё қадар
улар кўнгли

ва меҳри!

Ширин сўзим, аллаё,
Эрка қўзим, аллаё!

Бу Чин-Мочин,
Бу тожикдир,
Ўзимизнинг Душанба,

Булар дўстдир,

Ёв деганинг
Ўзи болам душман-да!

Жаҳон болам, аллаё,
Полвон болам, аллаё!

Ёдда тугин
Бу Мадина,
Бу Макка,

Муҳаммаддир
муҳтож эмас
кўмакка.

Дўстмас кимки
лаб жуфтласа
сўкмакка.

Умидворим, аллаё,
Нажоткорим, аллаё!

Унутмагин бу дунёда
Дунё қадар қўрқоқ бор
Балки ундан-да зиёда,
Балки бундан кўпроқ бор.

Нодир болам, аллаё,
Богир болам аллаё!

Унутмагин бу дунёда
Дунё қадар титроқ бор:
Сени доим кутаётган
Бойтўбидай қишлоқ бор!
Улғай болам, аллаё,

Унутмагин бу дунёда
Дунё қадар ҳаяжон,
Бедор қўшиқ айтаётган
Ўзбекистон — онажон:

«Оҳу нолам,
Кўздек болам, аллаё!
Отагинам,
Ўзбек болам аллаё!»

«Бурдли болам,
аллаё!»

Юртим — олам, аллаё!

Муродимга шаксиз шунда етарим,
Бўлсайди вужудим бирорта ҳарфинг.
Дунёни забт этиб бахтли кетардим,
Бўлса икки қўлим — иккита зарбинг.

Шубҳа йўқки бир кун етарман.
Сўнги манзил — умрим бўлар соб.
Сен рухсорга атроф бергансан,
Рухсорингни яширган атроф.

.

Сенинг нигоҳингда юз очар баҳор,
 Уйғондинг. Кўзларинг аста очилди —
 Вужудингдан секин эриб тушди қор,
 Ифорларинг хона бўйлаб сочилди.

Бўйнимда қўлларинг — икки шўх ирмоқ
 Сирғаниб кўнглимнинг ғуборин ювди.
 Бир ажиб ийманиш, бир ажиб титроқ,
 Ийманмай ўйланган кунларни қувди.

Бир ажиб ийманиш, бир ажиб титроқ
 Ёнади лолалар ёлқини каби.
 Кўнглида товушсиз тотли қалдироқ!
 Учқунлар сочади севинчлар лаби.

Дарёлар тошади танимизда жим,
 Майсалар оқади кун чиқар ёққа.
 Нигоҳингга синггиб эридим, сўндим,
 Излайди вужудим мени титроқда.

'Эҳ, сўқир ғамлардан қутулдим тамом,
 Сен менинг кўкламим... кўклам уйимда!
 ...Негадир қарсиллаб синиб кетди жом —
 Васлингни ичардим қониб ўйимда.

Икки кифтим икки тоғдай силкиниб
 Бузди хаёлимнинг хуш деворларин.
 Лоақал хаёлга қиламан таъзим,
 Бир лаҳза аритди ғусса қорларин.

Қирда туманларда адашган,
Катта умид билан яшаган,
Қорда, совуқларда қақшаган,
Катта умид билан яшаган
Кичик болаларга
Ҳаёт улашган
Гуриллаган олов,

омон бўл!

Ёзда тинч меҳнатдан чарчашиб,
Тинчгина ухлашар одамлар.
Сокин ўйларимга ғалаён солиб,
Толиб-толиб,
Беш аср наридан
ғолиб,
Ўн аср наридан
ғолиб,
ғслиб
келаётган
ҳей, улкан Қайғу
ҳей, одамий Ғам,
Омон бўл, сен ҳам!

ЭЪЛОН ҚИЛИНМАГАН ВАТАН УРУШИ

Энг оғир кунларда кулфатмас ватан,
Энг қувончли давлар ватан байрамдир.
Дардга, мусиқага жуда ўхшаркан,
Энг гўзал шеър экан, муаллиф ҳамдир.

Ватан бу халқ десак, қандай яшадик
Болалар ғамга томошабиндай.
Дард оғир бўлса ҳам кулиб ташладик
Қадамни қўлдаги тугга монанд шай.

Демак, қўл... қизилдир, кўнгил қизил...
тонг...
Шом қизил, шафақлар, оқшомлар қизил.
Мана, кўкрагига қўл қўяр деҳқон,
Кўксидан нимадир келмоқда сизиб.

Ватан бола дедик, муштдай сиқик кин —
Бола тинч ухлайди... уйқу мангудай.
Миллионлаб топширдик ватанга секин —
Ватанни топшириб қўйдик ҳар қалай.

Ватан она дедик, онажон дедик,
Онанинг фожега ёстиқ турмуши.
Митти келажакни оғуга бердик —
Эълон қилинмаган ватан уруши!

Тантана кўп бўлди, ройиш бўлди кам,
Оройиш кўп бўлди, осойишлар ҳам —
Фақат оналарнинг мунлуғ туриши —
Эълон қилинмаган ватан уруши!

Ватан қолаверди афтода, беҳол
Қўшнисига тикиб қувонч кўзини.
Бу ёқда ваъдани дўндириб «ҳалол»
Пул қилиб сотдилар ватан сўзини.

Эзгуми, қароми амол ҳудудли,
Худуд бу — ҳар қалай омон юришинг.
Лекин эл юзида мудҳиш сукути —
Эълон қилинмаган ватан уруши.

Фашист дегани ҳам қилмади ялло,
Ҳар қалай беш йилда бердик адабни.
Қандай ичимиздан чиқди бу бало,
Ким айтиб беради бунинг сабабин?!

Қанча босқинлардан юрт хунга тўлди,
Отиб келаверди ўқ отганларга.
Яратганга эмас, таъзимда бўлдик
Элни ўз қўлига қаратганларга.

Асли калта, узун дастлар чиқдилар.
Нокаслар чиқдилар, дастлар чиқдилар,
Кўрмадим айтаман, гаров ҳаётим,
Олга лашкарларим деган бир зотни.

Ахир инқилоб бу... шон деганлари,
Лозим бўлса агар, қон деганлари.
Томирларда тутқун қонлар хуружи —
Эълон қилинмаган ватан уруши!

Кимдир ҳайқиради: «Ногирон ватан!»,
Эси наст деганнинг «эсли» юриши
Қаби ҳақиқатни олмасалар тан —
Эълон қилинмаган ватан уруши!

Қандай фалокатдир,
Қандай ғалаба —
Ажал тайёраси...
Манглай шўриши,
Ҳуқуқсиз, саводсиз қолса талаба —
Эълон қилинмаган жаҳон уруши!

Қуриган денгизлар
Йитган саҳролар,
Ўрмонлар ва боғлар,
Имон қуриши,
Асабларда портлаб турган ядролар —
Эълон қилинмаган жаҳон уруши!

XX аср,
Энг баланд қаср,
Кўнгилдан бошлапар қайта қуруши.
Бу ҳам ғалабадир —
Олдин ололсак
Эълон қилинмаган жаҳон урушин!

1

Каттакон аждарлар қараб турибди,
Шоҳ аждар,
хон аждар,

амир аждарлар.

Ҳеч нима билмасдай кулиб юрибди,
Иккимиздан огоҳ
айғоқчи қарға.

Мулойим ўйинга тушган илонлар,
Тишларин қаваги...

заҳри қотилдир.

Бойчечак тушидай жарангдор тонглар —
Ёсуман тарафдан бизга аталди.

Пишлоқ берган тулки бекорга кулмас,
Бекор ютмай турмас бор сувни наҳанг.
Қаттиқроқ боқ, манов асли булбулмас,
Қимлигин биласан қуйин тингласанг.

Булар эртак эмас, овунчоқ эмас,
Тушунсанг кўзларинг очилар катта.
Бу ҳаёт.

Ўйлаб кўр.

Ўйинчоқ эмас.

Бу йўлнинг бошидир ҳали, албатта.

ЭРТАК ДАВОМИ

2

Мен сенга ҳеч нарса ваъда қилмайман,
Бу йўлнинг бошидир ҳали, албатта.
Хотима қандайдир, ҳали билмайман,
Хайрият деймизми, деймизми аттанг.

Ҳар қалай мен шуни биламан аниқ,
Менда ҳам мурод бор, мақсад бор ёниқ.
Йўлда душман тунлар... Дўст тонг ҳам
бордир!
Қайсига етмоқлик сенга ҳам боғлиқ.

Ғазаб ичга ютилмоғи шарт,
Ғазаб заҳар бўлса тупирма!
Ўзни боса олган энди мард,
Эй, телба қон! Энди гупирма!

Мен билдимки ҳиммат улуғдир,
Англадимки мағлубдир ҳиммат!
Кимки ғазаб билан тўлуғдир,
Омад унга тушади қиммат.

Сен омадни бошингга ургин,
Тупираман ғазабга қўшиб.
Мен шамолга қараб тупирдим,
Бу ғазабми, ўқми ё қўшиқ?!

Мен биламан, эй юзи қора,
Сен юзингга тортасан шамол.
Адолат зўр!
Адолат ёра!

Жоҳил ғолиб!
Қобилда малол!
Жоҳилда мол!
Қобилда хаёл.

Жоҳил-да мол!
Қобил-да хаёл.
Кўп яшадим.
На дунё билдим,
Ҳар замонда бир хилдир қисмат,

Мен адашиб келдим бу ёққа.
Ҳеч замонга отмадим тухмат.
Мен борини айтдим, қайтаман!
Мен адашиб келдим бу ёққа.

Энди йиғлаб қўшиқ айтаман,
Ожиз десанг — илдам бутоққа!

Биз севган ёр яшайди
Жуда улкан бинода.
Гоҳо назар ташлайди,
Кимса йўқдай дунёда.

У бир офтоб, бир қуёш
Пастга тушиб юрмайди.
Уйи каби бағри тош,
Қақшасанг ҳам кўрмайди.

Ўтирса сочин тараб,
Уйига тун тўлгайдир.
Қизиқ, баладга қараб
Таъзим қилиб бўлмайди!

Кўнгилга қарши юрсанг,
Қадаминг ёлворади.
Шундай термулиб турсанг,
Умр ўтиб боради.

Куйган биров кўринар,
Ўсти қиров кўринар.
Сал синчиклаб қарасанг
Ичи олов кўринар.

Секин бошни қашлайсан,
Ўтлоққа ёнбошлайсан.
Кўзёшини ташлайсан,
Охир қўшиқ бошлайсан:

Биз севган ёр яшайди,
Жуда улкан бинода.
Гоҳо назар ташлайди
Кимса йўқдай дунёда!

КАЙФИЯТ

Барча туйғуларнинг отаси,
Балки онасидир кайфият.
Гоҳ буюқдир унинг «хато»си,
Гоҳ тўсиқдир режали ният.

Кимдир тўйиб кетгандан деди:
«Дунё аламлардан иборат!»
Кимдир ютуғидан жуда шод эди:
«Бахтдан яралган бу иморат!»

Мен ҳам сўнгсиз бўшлиқлардан
Сўнгсиз жимликлардан сўнг айтсам:
«Нима фойда бу қўшиқлардан!»
Ва дарров фикримдан қайтсам.

Кутиб ўтирмасдан илҳомни
Мен чу десам илҳом отига
Ва сипқорсам шижоат жомин,
Қулоқ солмай ялқов додимга.

Қўшиқ — қасос,
Сарафроз эмас,
Фақат ўзим ғамимни есам!..
Ёлғон эмас,

Санъат!
Рост эмас!
Санъат пучдир!
Санъат куч десам,
Кайфиятим бунга сабаб,
Ёки ҳаётми?
Одамларга кўзингни қадаб,
Сочавергин шодлик,
фарёдни!

* * *

Мен ҳали
сизмаган кўзёш каби,
чатнаган бардош каби,
яшайман.

Бу тош менинг
Бошимда ёрилди.
Бошим ёришди.
Яшайман.

Оғримади ҳеч ерингиз
суйгулим,
кўзларимни ёшлайман,
қувончдан
яшайман.

Одил адолатни қилар ҳимоя,
Қотил адолатдан гап сотар фақат.
Бир одилга икки разил ҳамсоя,
Бир қобилнинг атрофида уч туҳмат.

Беандиша бўлмоқ албатта фоже,
Лекин андишали зотлар тузоқда —
Бундай одамларга тарихдир шафе,
Андишали халқим, қутул азобдан!

Азоб — бу тузоққа тушган ор оти.
Андиша — андишасиз одамга йўлдир.
Асли андишасиз зотларнинг зоти
Бировнинг юртига узатгай қўлин.

Элим, сен тупроғинг она деб билдинг,
Ҳақсап магар уни аъло деб билдинг.
Ким четдан, ким ичдан таловчи бўлди,
Сен уни азалдан бало деб билдинг.

* * *

Ватансиз нокасни сўкиб борди жим,
Кўз ёшин кўл қилди — тўкиб борди жим.
Элим деб, юртим деб бақирди кимлар?!
Ватан ватан ичра чўкиб борди жим.

«Ўлимни тан олинг!

Ўлимни севишг.

«Қўйсанг-чи хунуки!»

«Ёсуман худди!»

Эсимда бобойлар бўлиб гурунгни

Тин олиб қўярди гоҳида жиддий.

Эрта бу ҳикматга бурмоқ йўлимни.

Севгим келар.

Севолмайман ўлимни.

Қўрқмайман — кўраман Ёсуман зулми.

Кўраман каттакон бўйнида қўлимни.

Бўйнида кўраман катта қўлимни!

Тинч бўлайми дедим,
Иш қилайми дедим,
ҳар қалай кўп йиллар
Ёлғизлик,

сенга ўртоқ тутиндим.
Ҳаёл сурайми дедим,
бир улкан ишларга
улгирайми дедим,

ҳар қалай
мен сенга ўртоқ тутиндим.
Кундузлар сукутни,

шовқинни унутдим,
узун тунлар
суҳбатингга
қулоғим тутдим.

Раҳмат, сенга Валломат,
ўзини мен билан
тенг билган.

Мен сенга шиониб айтаман,

Ёлғиз одам йўқ,
Дунёда
ёлғиз
Ёлғизлик, сен бор.

Ёмонлик ҳар доим
учта-тўрттадир,
ёмонлик ҳар доим
тўда-тўдадир.

Ёлғизлик — биттадир.
Марддир Ёлғизлик.
Ёлғизлик марддадир.
Худо — Ёлғиз.

Ватап — Ёлғиз.
Ишқ — Ёлғиз.

Қайсидир қаро кун
бирдан ўйладим;

сен билан ҳеч қандай
ўйим битмагай,
бошлаган ташвишим,
тўйим битмагай,

адоқсиз юмушим,
ўйим битмагай,

Мен учта-тўрттага
қараб йўл олдим

мен тўда-тўданинг
қўлини олдим.

На толдим,
на ғайрат отига минолдим,

на улуғ соҳилга бир кўприк солдим.

Мен сени ўкситиб
қўйдим
Ёлғизлик.

Мен энди юзингга
қандай қарайман
жўмард Ёлғизлигим,
Эй, мард Ёлғизлик!

I

Мен бировни хафа қилдим.
Кеч англадим, буни кеч.
Пушаймон душманмас. Билдим.
У ҳол такрор бўлмас ҳеч.

Мен қизишдим. Хато қилдим.
Мен қизишдим. Енгилдим.
Сўзи ёлғон деб ўйладим.
Ўзи ёмон деб ўйладим.

Бу вақтинча. Бир кун ўтар.
Балки у ҳам мени кутар.
Сўзим ёлғон эди дерман,
Ўзим ёмон эдим дерман.

Хатоийимни дилдан ўчирган.
Англадимки у дўст. Кечирган.
Душман эмас пушаймон. Уқдим.
Уқдим. Мени қайтарди. Туғди.

II

Жуда кеч англадим-ку...
Сени ҳам хафа қилдим.
Хиёнат қилмадим-ку.
Хафа қилдим. Силқидим.

Бир бахт қолди.
Дилимда қолди.
Бир ялиниш тилимда қолди.
«Ўзим ёмон» деган ялиниш у бахт,
«Сўзим ёлғон» деган ялиниш у бахт.

Худди сен қайтолмасан —
Сенга ҳеч айтолмасман.
Ўзим ёмон эдим деб,
Сўзим ёлғон эди деб.

Мен сени хафа қилдим —
Ўзимга жафо қилдим.
Пушаймон дўстмас. Билдим.
Дўстмасга вафо қилдим.

СОҒИНИШ

Наманганлик дўстим *Ҳусанбойга*

Бирга бўлолмадим, эй покиза дўст,
Яхши-ёмон кунларингда мен.
Уйнаб-кулиб яша, яйраб-яшнаб ўс,
Бўлсин соадатинг уфқлари кенг.

Менга сенинг кўксинг — сўнгсиз садо сас,
Макондир нидолар — жонбахш унларга.
Кўришганда фақат қучоқлаб эмас,
Искалаб қайтардинг тоза кунларга.

Ҳа, яшаш дегани талабаликмас,
Бешафқат курашга дучор бўлган нур.
Тўйиб дийдорлашмоқ — дилдаги ҳавас,
Бир зумлик мулоқот экан бу умр!

Фақат сен яқиндан етиб келасан,
Иссиқ-совуқ дамларимга ҳам.
Фақат сен йироққа кетиб қоласан,
Хуш нохуш кунингда борайин десам.

Фақат сен эртақдан чиқиб келасан,
Тушган рўзгоримни баландлаб яна
Кетасан. Бойчечак сочиб кулгингдан.
Кетасан, эртакка айлана.

Дўст қадрин билдириб қўяркан бу вақт,
Покликка саждалар қилдирар ҳаёт.
Ахир, англамоқнинг ўзи ҳам бир бахт!
Бахт ўзи йўқ бўлса, бўлса гирдибод.

Бу шошқин ҳаётнинг бой бағрида ҳам
Сендайин зотларга кўп бўлдим муҳтож.
Алпомиш келбатли жигарим, менман —
Сурув-сурув қўйли, серғалла бир оч.

Энди-чи, армонга айланган бир сўз —
Тилак бор. Йироқсан. Эй, дўст — нурга тенг.
Уйнаб-кулиб яша, яйраб-яшнаб ўс!
...Сен бир саодатсан уфқлари кенг.

Фақат мен кундалик ташвишда тўнган.
Шукр, кўп ҳарорат — бордирсан ёлғиз.
Чунки мен қачондир армонга дўнган
Ҳасанингдам. Ўзим билмасман эсиз...

ҚАЛДИРҒОЧ ВА ҚУШНИ ЧОЛ ҲАҚИДА
ЎРИНБОЙ МАҲКАМОВНИНГ МАҚТУБИ

1

Қўшним айвонин олдида
Қалдирғоч кўриб қолди.
Авайлаб қўлларига олдида,
Кейин қўйнига солди.

Ярадор,
Кўзлари юмуқ.
Бемадор.
Ҳатто беҳуш.

2

Балки эмасдир шумшук —
Ютишга «улгурмаган» мушук.
Ҳар кун
бошида:

«гир-гир»,
«чигир-чигир»
Бу қандай қўшиқ!!!

Сичқонлар билан овора
Содиқ бечора:

«Бунга-чи, кўшк —
Ҳаммадан теппада!»
На чора...

3

Болам йироқ юртларда
Омон бўл!
Тилини бил.
Ўшалардай сўйла.

Аммо
Ўз
Бек тилингда куйла!

4

Тузалиб учиб кетган қалдирғоч
Яралаган мушукни эмас,

Дуо қилар қўшни чолни.
Айтгандай кўриб қолдим,

Бу йил яна қайтиб келди,
Уч ҳовли париди
Қўшимга қараб
Чарх урадир:

«гир-гир»,
«чиғир-чиғир»

Дуо қиладир.
Қўнганида кўзларида ёш кўрдим.

5

Ҳамма жойда мушуклар бор,
Қўшни чоллар ҳам,

Болам!

Ўз ишини унутган —
Сичқонларни қўйиб,
Қалдирғочга ўтган
Мушуклардан
қўрқма!
Она тилингда куйла!

Яна!
Тилингда куйла!

Қуйла ватанга қўшиб —
Қўшни «чол»лар ҳақида қўшинқ!

6

Аммо билки, болам,
Қалдирғочнинг гуноҳи йўқдир.
Аммо билки, болам,
Қалдирғочнинг юраги бир —
Ватани икки.
Инсонники
Ёлғиздир!

7

Қайтгин!
Қайтгин!!
Қайтгин!!!

8

Қуйла ватанга қўшиб —
Қўшни чоллар ҳақида қўшинқ!

Қушлар учиб кетдилар
Иссиққина юртига.
Дарахт қолди ҳувиллаб,
Деразамга мўлтираб.

Эрта тонг.
Деразамда
Битта баргча тўнибди.
Дарахт, бу кўзёшингми?!
Ўйлабман: «Қуш қўнибди».

* * *

Сизнинг кулганингиз нима бўлибди,
Қўнглимда сон мингта соф одам кулар.
Сўлса менинг битта гулим сўлибди
Ҳайрат чечаклари очилиб, тўлар.

Мен ҳайрон боқаман ҳамиша сизга,
Юзга солиб туринг, майли хатомни.
Ҳамиша гирёна нури азизга
Сизиниб, етказсам дейман садомни.

Токим мен ўзимга тикка қарайин,
Токим бир равшанлик тарк этмасин ҳеч.
Гуноҳ қилган бўлсам майли ярайин —
Жазога тайёрман руҳан эрта кеч.

Қўп менга қийшанглаб боқаверманг, бас.
Сизнинг қаршингизда қисикмас тилим.
Магар айблидурман — ўзимда қасос,
Майли жазо берсин гуноҳсиз элим.

Умр поёнини ўйламай ҳеч вақт,
Фурсат зуғумидан бағрим тилмабман.
Бахтсизлик келса ҳам дебман шукр, бахт,
Умр ўтаётган экан билмабман.

Мен додлар урмабман, солмабман фарёд,
Ўзимни ёш дебман, фиғон қилмабман.
Бахту бахтсизликка тўлиб бу ҳаёт,
Умр ўтаётган экан билмабман.

Енгилтак баҳсларда енгилиб гоҳи,
Бағримни бекорга ёқиб, тиглабман.
Завққа уламабман бу зиқна оҳни,
Умр ўтаётган экан билмабман.

Эриш туюлса ҳам йиғит ёшимда
Бу далли бошимни ғамгин силабман.
Энди лаънат дейман зил бардошимга.
Умр ўтаётган экан билмабман.

Бир кун жуда оғир хасталик келди,
Ўтар дебман, ўйни нурга улабман.—
Ўрганиш некбинлик... букилди бели,
Умр ўтаётган экан билмабман.

Мен-ку қирққа қараб қадамни қўйдим,
Гўдаклар қақшаса мен ҳам йиғлабман.
Дилга бу дилдошлик бир маъни қўйди;
Умр ўтаётган экан билмабман.

Гоҳо турмуш дебман, оила дебман,
Буларни назарга гоҳо илмабман.
Умр ўтаётган экан билмабман.
Муҳтожмас кимсанинг гоҳ ғамин ебман,

Мен дебман — дунёда энг кўп ғам чеккан!
Дўст дилин бепарво қолиб тирнабман,
Худбин ўйларимга берибман эрklar,
Умр ўтаётган экан билмабман.

Кўринмас ғанимнинг тошдаини қўли
Бошимга тушмасдан аввал инграбман,
Тўлдириб қип-қизил тўзонга йўлни,
Умр ўтаётган экан билмабман.

Юрт катта ишларга юриш бошлади,
Мен унга эш бўлиб нима тилабман.
Ёшласа кўзимни фурсат ёшлади:
Умр ўтаётган экан билмабман.

* * *

'Элим, сен тил бердинг менга ҳам бийрон,
Сўз билан меҳримни айтолмам бироқ.
Дил ато этилди, сўзлайин қандоқ
Дардларимни ўзим баланд, кучлироқ.

Қизиқчи эмасман,
Қўл билан айтсам —
Ё нмо-ишора — кўз билан айтсам.
Дардларинг тўкилар —
дардларингни меп
Муסיқий ва рангли сўз билан айтсам.

Кўп десам атрофда қотил, сотқинлар,
Қочқинлар,
осқинлар,
босқинлар,
десам.

Шундай фожеларни сўзсиз сўз билан
Айтолсам бахтлиман, бахтсизман десам...

* * *

'Энг бахтиёр тушман, деди у бир кун,
Учаётган қушман, деди у бир кун,
Мудраб: «Уйингни бер, шоҳман, дўстингман,
Энди тахтдан туш, Сан!»— деди у бир кун...

Оқибатдир мерос инсон наслига,
Лекин қонимизда не бор бизники.
Қуриётган сувлар сувмас, аслида,
Одамнинг одамга меҳрсизлиги!

Фаришта эмасмиз,
Балки қай замон
Бад ўйлар бошларга солгандир қутқу.
Яхши ният қилинг,
                                деймизу ҳамон
Ахир, ёмонлик ҳам...
Яхшилик мангу!

Гўё ташна қушмап.
Сув ахтармадим.
Издадим одамлар изласа нени.
Мен сайёдман.
Йўқ!
Оҳу ахтармадим.
Ёнимда экансан.
Билмабман сени.

Мен эркин, вафони пастдан кутибман,
Нодон кўзларимга тўлмишдир ғусса.
Қандай нокасларга кўзим тутибман,
Ҳам меҳрим берибман.
Сен-чи?!
Сен бўлса...
Мен ташна ўзанман:
«Қайда зилолим?!»
Хувиллаб-хувиллаб солибмап фарёд.
Менинг ёнгинамда ташна жамолинг...
Билмабман, кўрмабман, билмабман, минг
дод!

Мен ҳақман дебману,
Ҳақиқат излаб
Ноҳақлардан мудом вафо кутибман.
Юртимда экансан,
Қолибман бўзлаб.
Менинг ҳақиқатим!
Ҳақсиз ўтибсан!

Эҳтимол мен ўлиб кетарман мутлоқ,
Эҳтимол мендан ҳам қолар бир туйғу
Оламга сингир у,
Бедор ва оппоқ,
Балки насиб этмас абадий уйқу.

Қандай қутулайин,
Энди чарх урган
Абадий
          жавобсиз
                  саволларимдап.

Ҳижолат чекурман
Қачондир сурган —
Шуҳрат ҳақидаги хаёлларимдап.

Энди тиниқ тунлар қарайман ойга
Ёғдулар ёйилиб борар кўзимда.
Келгин деб ёлвордим
Бахтсиз ҳумойга,
Қол дедим айтмаган ҳар бир сўзимга.

Бизда бошқа илож йўқ,
Ўрганиш керакдир шу кўйга,
Ишдан қайтиш керак кўнгил тўқ,
Уйга қайтиш керак шод — уйга.

Чой ичиш керакдир жилмайиб,
Жилмайиб узатган одамга.
Чойларинг, қўлларинг, сочларинг майин
Демоқ керак сўз қотган одамга.

Рости шундан аъло нима бор,
Кўрмаганман сени ҳеч қачон.
Менга бу дунёда дилдордан дилдор
Мана шу аёлдир покдамон!

Танимасман сени ҳеч қачон,
Беганадир, совуқдир кўзинг.
Сенга ҳар кун эшикни очган
Одамнинг бор — иссиқ юлдузинг.

Йиқил унинг оёқларига,
Йўқ хатонинг узрини сўра.
Дилдираган сўроқларига
Жовдираган жавобни ўра.

Ҳеч нарсани билмайди дема,
Менинг ҳам энимда яшаётган зот.
Ғамимни кўтарган у — буюк кема,
Жим сукут сақлаган денгиздир, ҳайҳот!

Бир кун қирғоғидан тошмаса эди,
Бир кун юкларимни ташлаб кетмаса,
Қийналиб кетдингиз, толдингиз, энди...
Дея кўзларини ёшлаб кетмаса.

Кўрқаман. Энг сўнгги илинжимни мен
Қолдир деб ҳаётдан тилайман шафқат:
О, унинг қўллари, чиройли майин!
Дунёда мен уни севганман фақат.

Тошмасин. Тошмасин. Тилайман тоқат.
Энг сўпгги сўзимни энг аввал дейин:
Дунёда мен сени севганман фақат!
Ў, сенинг қўлларинг... чойларинг майин!

Ногоҳ фалокат денг, фалокат!
Аттанг!
Ёниб кетди уйи
Тилак Жўранинг.

Ёниб кетди ёнаётган шеърлари —
диёрлари,
ерлари.
Ёнаётган битикларини —

ёнаётган шаҳарларини
асраб қололмаган оломон сингари
паришон қолдик. Рост.
Сақламаслик — томошага тенг.

Сақламаслик — хабар олмаслик.
Сақламаслик — ёвузларга хос.
Кечикиб бўлса ҳам...

Дўстлар...
Жўмардлик қошида бош эгар одам,
Жўмардлик қошида ёш тўкар.
Кунчиқар тарафга қараб,

Жимжит ҳайқиргандир
Тилак Жўра ҳам:
«Эй буюк хонадон! —
Она Туркистон!»

Қайғураман
хона эмас,
ёнса хонадон.
Тилак Жўранинг уйи бутундир ҳамон,

табассуми сингари омон
чарақлайди хонадон.
Ёнаётган уй — хона яқин
ғамлари эди.

Деди: «Ён!»

Қуёш олис

қувончдан нишон.

«Алвидо!» деди ғамгин

ёнаётган уйга қараб.

«Салом!» деди хурсанд

қуёшга нигоҳ қадаб.

Тилак Жўра деганлари боланинг ўзи экан.

Барча кеккайган зотлардан қочиб

Бораман унинг ҳузурига.

Барча қайғумни,

Барча қувончимни сочиб

Бораман унинг ҳузурига.

Одамлар!

Бундай одамларнинг ақл қуёши

ёритиб турибди кўҳна заминни

Одамлар!

Бундай одамларнинг ниҳон кўзёши —

найсон ёмғирлари,

марваридлардир —

кўкартириб турибди кўҳна заминни!

Майсалар

ёнаётир эмас,

товланаётир!

Найсонлар

ёғаётир эмас,

ёнаётир!

Аммо ҳар гал чошиб борганимда

нимадир ловуллаб турарди,

У бўзлаб куларди,

кулиб бўзларди,

гўё:

«Алвидо!» дерди ғамгин

ёнаётган уйга қараб.

«Салом!» дерди хурсанд

қуёшга нигоҳ қадаб!

ҶОРА ТАҢЛИЛАР ЙИҒИСИ

(Л. Хюздан)

Ҷизил танли эдим аждодларимдай,
Оқ одамлар пайдо бўлдилар.
Ҷора танли эдим аждодларимдай,
Оқ одамлар пайдо бўлдилар.

Ҷайдадилар мени ўрмондан,
Ҷангалзордан Ҷайдадилар, оҳ!
Алвидо, дарахтларим,
Ҷумуш Ҷилол, алвидо!

Энди биз мустаҳкам тўсилган
Маданий Ҷайвонот боғида.
Энди биз подадай қисилган
Маданий Ҷайвонот боғида.

Оғу қўшса ғамлар қонимга,
Мен кўп билан гаплашадурман.
Ер ташвиши тегса жонимга
Мен кўк билан гаплашадурман.

Қуршовида майда зотларнинг
Ўз-ўзимла беллашадурман.
Ташлаб фарёд, ғиғон, додларни,
Мен Ой билан тиллашадурман.

Йиғлаётган ёмғирга ҳамдард
Қувнаётган қор билан дўстман.
Ким меҳрибон удир хотам, мард,
«Гардаш», сенга қон билан дўстман.

Кўнгли дарё, кетмагин ташлаб
Мен сен билан, жон билан дўстман.
Душман эмас, дўст кетар ёшлаб,
Душман тунлар, тонг билан дўстман.

Ханжар каби санчилади сас,
Сабр қилган сўз билан дўстман.
Мени урган душманлар эмас,
Душман бўлган дўст билан дўстман.

МУНДАРИЖА

СЕНИ СҮРОҚЛАЙМАН

Қадим оҳанглар	3	Кечинма	16
Ватан	4	«Йўллар қайга...»	17
Қочаётган бўрининг бо- ласига айтгани	5	Тошкент	18
«Ким бардоши соҳиб- нур...»	6	Алам	20
Товуш	7	О, кўзим	21
Менинг сабрим — жаҳо- ним	8	Мангу масофа	22
Қасос	10	Сени сўроқлайман	23
Йиғлаётган қиз	12	Ҳақиқат	24
Аёл	13	Олам меҳри	25
Хотирот	15	Кўзлари кўзгулигим	26
		«Биз қандай терардик...»	28
		Жудалик	30
		«Эркин» диёр	32

БАҲОР ОСМОНЛАРИ

Пилда пстаман	33	Қувонч	60
Аҳмад полвон қиссаси	36	Меҳрибон момо	62
Эслаш	39	«Булутларда...»	63
Қаҳрамон	41	Пушкин муҳаббати	64
Жек Лондон	42	«Айтайлик...»	65
Ошиқ ривояти	44	Шундай гўзалсанки	66
Муҳожир	46	«Бу хафақон кайфият...»	67
Шифохонада	47	Алвидо, севгилим	68
«Соат тунги...»	49	Сенинг қўшиғинг	69
Сўз	50	«Шу ёруғ дунёда...»	71
«Эгасиз юрт»	51	«Гоҳо жонга тегар...»	72
Баҳор осмонлари	55	Қишлоқдан қайтиш	73
«У чапанга урганга...»	56	«Юлдуз учар самодан...»	74
Инсонга таъзим	58		

ОЙНИНГ КУЛГУСИ

Ижара ҳақида қўшиқ	75	Қишлоққа қайтиш	82
«Ҳадемай қуёш ҳам...»	77	Бойчибор	83
«Қизғалдоқлар очилди»	78	«Ҳўлаб мени...»	85
«Япроқлар тўкилар...»	79	«Ҳаёли кўкка туташ...»	86
«Қор тагида бойчечак- лар...»	80	«Титраб-титраб қўяди кўкрак...»	87
Гулдан атр сочплаверар	81	Раҳм	88

Гўзаллик туйғуси	89	Бир қиз куйлар	101
Шундай бир айёмда	90	Таассурот	102
Томопа	92	«Сен кетиб борасан...»	103
Ҳақимнинг ҳазили	93	Иўл	104
Тўрғай	94	Мангулик	107
«Балки у ҳам...»	96	«Ҳамма тарқаб...»	108
«Сим-сим ёмғир...»	97	«Сен қолдинг...»	109
«Оғзи қоришмоқда...»	98	«Ой булутни...»	110
Балоғат	100		

СЕНИНГ НИГОҲИНГДА ЮЗ ОЧАР БАҲОР

«Бемор, қардошларим...»	111	«Ўғлим...»	154
Ойнинг кулгуси	114	«Муродимга...»	159
Бир аёл	116	«Сенинг нигоҳингда...»	160
Қўрқув	117	«Қирда туманларда...»	161
«Айлансам...»	119	Эълон қилинмаган Ватан	
Она дуоси	120	уруши	162
Қадим оҳангларда	121	Эртак	164
Қўшчи қўшиғи	121	Эртак давоми	165
Уруш орқаси	123	«Ғазаб ичга...»	166
Илиқ туиларда	124	«Биз севган ёр...»	167
«Сен кимсан...»	126	Кайфият	168
«Э, кўзлари...»	127	«Мен ҳали...»	169
Вақт	128	«Одил адолатни...»	170
«Кўзларингда кулган		«Ўлими таи олинг...»	172
чечаклар...»	130	Ортиқча одам	173
«Мен қишлоқда...»	131	Пушаймон	175
Ортга чопаётган одам	133	Соғиниш	176
Кўнгил	135	Қалдирғоч ва қўшни	
Кўнглибўшлик	136	чол ҳақида	177
«Мангу ҳадиклар»дан	137	Ўринбой Маҳқамовнинг	
Саодат — Ватан	139	мактуби	177
Ёнаётган аёл	140	«Қушлар учиб кетди-	
«Туймоқ мумкин...»	143	лар...»	179
«Бир дўстим бор...»	144	«Сизнинг кулганин-	
«Уйғониб кетаман...»	145	гиз...»	180
«Ухламоқ унутиш эмас,		«Умр поёнини...»	181
йўқ...»	147	«Элим, сен...»	183
«Тонг дунёдай...»	148	Оқибатдир мерос	184
«Биласанми, бўрилар...»	149	«Эҳтимол...»	185
Нормамат батрақнинг		«Қўлларинг, чойла-	
оғир қиши ёки қаҳ-		ринг...»	186
ратон ҳаёти	151	«Ногоҳ фалокат денг...»	187
«Мен унга осайин...»	152	«Қора танлилар йиғиси»	189
		«Оғу қўшса...»	190

Литературно-художественное издание

ЮЛДАШ ЭШБЕК

ВЕЧНОЕ РАССТОЯНИЕ

СТИХИ

Художники В. Лисс, Г. Зильберман

Ташкент, издательство литературы и искусства им. Гафура
Гуляма

На узбекском языке

Адабий-бадиий нашр
Йулдош Эшбек

МАНГУ МАСОФА
шеърлар

Мухаррир М. Юсуф
Расмлар муҳаррири А. Мамажонов
Техн. муҳаррир Э. Саидов
Мусаҳҳиҳ Ш. Назарова

ИБ 4343

Босмахонага берилди 19.03.90 Босишга руҳсат этилди 20.07.90. P07852.
Бичими 70×84¹/₁₆. Босмахона қоғози №2. Янги оддий гарянтюра. Юқори
сосма. Шартли босма тобоғи, 11,63. Шартли кр.-оттиск 12,35. Наш
табоғи 7,1. Жами нусха. 10000. Заказ № 1348. Баҳоси 1 с. 10 т.
Шартнома 104—89 Гафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти
700129. Тошкент Навоий кўчаси, 30.

Ўзбекистон ССР Матбуот давлат комитети «Матбуот» Матбаа ишлаб
чиқариш бирлашмасининг бош корхонаси. Тошкент- 700129, Навои.
кўчаси 30.